

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXI.

Celovec, petek, 17. junij 1966

Štev. 24 (1255)

Nekaj pripomb k manjšinski problematiki ob dvajseti obletnici „Slovenskega vestnika“

Razvijamo politiko miroljubnega sožitja

Politika miroljubne aktivne koeksistence, ki jo SFR Jugoslavija dosledno uveljavlja v svoji politiki, je izraz teženj vseh narodov Jugoslavije. Ta politika je zasnovana na analizi sodobnih družbenih procesov in premaguje ter razrešuje razna protislovja in spopade v današnjih mednarodnih odnosih. Ta politika, zasnovana na načelu spoštovanja suverenosti, enakopravnosti, neodvisnosti in nevmesavanja v notranje zadeve, se še prav posebno uspešno uveljavlja v odnosih s tistimi državami, ki svojo zunanjo politiko gradijo na enakih ali podobnih načelih. Takšen primer predstavljajo odnosi med SFR Jugoslavijo in Republiko Avstrijo, ki usmerja svojo zunanjo politično aktivnost na konceptu nevtralne politike, in so tako ustvarjeni vsi pogoji za stalno razvijanje medsebojnega sporazumevanja, prijateljstva in dobrih sosedskih odnosov.

Prepričana v učinkovitost take politike goji SR Slovenija svoje prijateljsko in vsestransko sodelovanje z deželami sosedami, posebno dolgo tudi s sosedno Koroško. Kulturna, umetniška, gospodarska in športna izmenjava bogati te odnose, zato postajajo čedalje boljši in bolj vsestranski. Tako dobro sosedstvo z mejnimi deželami prav gotovo pomembno prispeva k dobrim splošnim državnim odnosom.

Slovenska narodna manjšina na Koroškem je po svojih družbenih organizacijah in institucijah v teh odnosih že doslej imela pomemben delež. Tednik »Slovenski vestnik« je dvajset let aktivno sodeloval za medsebojno spoznavanje, zlasti s tem, da je aktivno seznanjal svoje bralce z delom in življenjem matičnega slovenskega naroda in enako seznanjal Slovence v Jugoslaviji s položajem in življenjem koroških Slovencev ter se na ta način tudi vključeval kot aktiven člen v neposrednem sodelovanju med Koroško in SR Slovenijo.

Ko vam iskreno čestitam ob pomembnem jubileju dejavnosti »Slovenskega vestnika«, želim, da bi uspešno nadaljevali začeto delo, ki bo v zadoščenje slovenski manjšini na Koroškem, hkrati pa bo koristilo tudi odnosom med SR Slovenijo in Koroško ter med SFR Jugoslavijo in Republiko Avstrijo.

JANKO SMOLE
predsednik Izvršnega sveta
SR Slovenije

Dvajsetletnica »Slovenskega vestnika«, ki je nastal neposredno po drugi svetovni vojni kot resnično glasilo vseh koroških Slovencev ne glede na njihovo različno politično gledanje, je dovolj pomemben dogodek v zgodovini našega ljudstva, da ga praznujemo, hkrati pa spet enkrat pregledamo naše narodnostno stanje, kakšno je. To še posebno zaradi tega, ker je »Slovenski vestnik« tudi pozneje kot list naprednega gibanja koroških Slovencev vedno bil hkrati tudi pobudnik, glasnik in zagovornik narodnostnih teženj in zahtev celotne koroške slovenske narodnostne skupnosti.

Pri tem je jasno, da je prišlo včasih tudi do ostrih polemik in nikakor ni znak naše slabosti, če ob tej priložnosti priznamo in obžalujemo, da so bile sem ter tja v tej smeri prekoračene meje stvarnosti. Ob dvajsetletnici glasila Zveze slovenskih organizacij na Koroškem naj bo poudarjeno, da smo ob vseh dejanskih in marsikaterih mnogim dozdevnih takih spodrslijah vedno bili na braniku narodnostnih pravic in koristi našega ljudstva na Koroškem.

To mora »Slovenski vestnik« biti tudi v bodoče z odločnim postavljanjem in zagovarjanjem naših upravičenih teženj, s priznavanjem vseh pozitivnih dosežkov na gospodarskem, kulturnem in političnem področju in ne nazadnje s stvarno kritiko povsod tam, kjer je in bo potrebno. To so tudi izhodišča za pripombe k našemu današnjemu narodnostnemu stanju.

Ni potrebno, da na tem mestu ponovno prijavljamo in obrazložimo zahteve v zaščito obstoja in pospešitev razvoja naše narodne skupnosti. Njihove osnove v členu 7 državne pogodbe z dne 15. maja 1955, v manjšinskih določilih senžermenske pogodbe in zvezne ustave ter v posameznih zakonih so vendar prav tako znane kot pa iz teh izvirajoče in zgodovinski spoznanjem in današnjim potrebam prikrojene zahteve naše narodnostne skupnosti v skupni Spomenici koroških Slovencev z dne 11. oktobra 1955.

Zaradi tega je tudi Zveza slovenskih organizacij na Koroškem v središču svojega Programa o narodno-političnih, kulturnih in gospodarskih vprašanjih slovenske narodnostne skupnosti postavila Spomenico koroških Slovencev. Vemo, da je to dejstvo izzvalo odpor nemških nacionalističnih krogov in smo prepričani, da bodo prav tako tudi te pripombe k naši trenutni stvarnosti z izrecnim poudarkom na zahtevih v skupni Spomenici doživele le odklon istih krogov.

Toda vsakomur mora biti jasno, da manjšina ne more in ne sme spremeniti upravičenih zahtev samo zaradi tega, ker le-te ne prija izrazilim nasprotnikom manjšine. To še zlasti ne iz spoznanja, da v Spomenici in v poznejših vlogah iznešeni pogledi in predlogi tudi še danes ustrezajo svojemu namenu in imajo tudi še danes svojo polno veljavo.

Z neupoštevanjem in odklonitvijo upravičenih zahtev le-te ne postanejo še nesvarne in tudi dolgotrajno odlašanje reševanja narodnostnega vprašanja ne spremeni njegove aktualnosti in upravičenosti. Na tem tudi nič ne spreminja dejstvo, da ljudstvo navidezno ne kaže več tiste zainteresiranosti in zaskrbljenosti, kot je bil to primer pred desetimi leti.

Ne samo, da v današnjem času

splošnega integracijskega stremljenja ni niti možno niti odgovorno zaradi nerešenih narodnostnih vprašanj držati množice v stalni mobilizacijski napetosti, je brez dvoma tudi našega človeka po svoje zajela družba gospodarske blagostanja, da trenutno primerno gleda le gospodarske koristi; toda nihče se naj ne moti, da so s tem našemu človeku druga vprašanja postala brezpredmetna. Tej iluziji ne smeja nasesti ne predstavništvo manjšine ne vlada! Nasprotno je prav v tem času še bolj važna naloga predstavništva manjšine, da odločno postavlja in brani zahteve, ki so nastale kot izraz splošne ljudske volje in le-to predstavljajo tudi danes, na drugi strani pa je tudi vlada dolžna, da končno pride manjšini nasproti in s predolgim odlašanjem ne preskuša njene potrpežljivosti.

Dogodki na Južnem Tirolskem dovolj govorno pričajo, da je narodnostno vprašanje v Evropi slej ko prej aktualno, ki povsod terja resno konstruktivno obravnavanje.

Neizbežna narodno-politična diferenciacija našega ljudstva med drugo svetovno vojno in po njej ter njena nujna posledica, da so se koroški Slovenci začeli zavestno vključevati v splošno družbeno življenje v Avstriji, sta dovedli do tega, da avstrijske stranke gledajo na slovensko manjšino zgolj z vidika volilne aritmetike, s koliko glasovi manjšine lahko računajo pri volitvah. Temu primerno gledajo tudi na zahteve koroških Slovencev le v tej luči volilne koristi.

Medtem ko je Zveza slovenskih organizacij od vsega začetka svoje odločitve odklanjala tako barantanje in dosledno načelno gledala rešitev narodnostnega vprašanja le v tesnem sodelovanju z vsemi demokratičnimi silami v prepričanju, da je naše vprašanje nuj-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RUHIGE GRENZEN UND OFFENE HERZEN

Das Land Kärnten ist reich an wechselvollen Geschehen und blieb auch von den Folgerungen der Geschichte nicht unberührt. Überall stossen wir im Lande heute noch auf altes Kultur- und Siedlungsgut, das den wechselvollen Zeiten zähen Widerstand geleistet hat. So vielseitig wie die Natur dieses schönen Landstriches, so vielseitig ist auch die Struktur der Bevölkerung.

Im Kärntner Grenzland verbindet die gemeinsame Tradition zwei Volkstumsgruppen, die sich in einer Atmosphäre des gemeinsamen Wollens und Schaffens ergänzen. Seit altersher lebt im Süden unseres Landes ein arbeitsames Volk, das mit viel Energie und Fleiss bemüht ist, gesteckte Ziele zu verwirklichen und der Schwierigkeiten Herr zu werden.

Gleich wie für jede private Sphäre ist auch für Staaten- und Volkergemeinschaften das gute, friedliche Zusammenleben mit den Nachbarn ausschlaggebend. Oft hat es im Laufe einer bewegten Geschichte Spannungen und Konflikte gegeben, doch heute ist hier diese Vergangenheit überwunden. Alles, was uns einst trennen konnte, ist in den Hintergrund getreten, alles, was uns verbindet, wurde gefestigt.

Unsere volle Kraft konzentriert sich auf den weiteren Aufbau unseres Landes, auf die Erreichung der wirtschaftlichen Leistungskraft und eines Optimus sozialer Gerechtigkeit für alle. Im Bemühen um eine enge und freundschaftliche Zusammenarbeit über die Grenzen hinweg konnten durch neue Kontakte mit unseren südlichen Nachbarn echte Beiträge zur praktischen Verwirklichung der Völkerverständigung geleistet werden. Dieser Verständigungswille hat schon schöne Erfolge gezeigt: Ruhige Grenzen und offene Herzen! Toleranz in allen sozialen Fragen und das Wohl der grösseren Gemeinschaft ist unser Ziel. Die Intensivierung der Beziehungen mit unseren Nachbarländern stellt den konkreten Ausdruck der welt-offenen Gesinnung unserer Bevölkerung dar. Die ersten Kontakte wurden in der Zwischenzeit bereits verstärkt, neue Möglichkeiten der Koordinierung haben sich ergeben.

Als Grundvoraussetzung für die weitere ruhige Entwicklung in unserem Lande erachte ich, dass alle Handlungen den Geist der Toleranz beseelen, dass jedem Menschen und seinen Gefühlen Achtung entgegengebracht wird.

Auch das Bemühen, mit unserem Nachbarland im Süden dem gemeinsamen Weg im Rahmen eines Kulturaustausches neue Impulse zu geben, trägt heute schon schöne Früchte. Das bisher Geleistete kennzeichnet einen Weg, der auch künftighin mit gleicher Intensität weiter verfolgt werden wird. Andere Beispiele einer engen und fruchtbaren Zusammenarbeit finden sich in gemeinsamen Planungen, auf dem Sektor des Wasserbaues, des Strassenbaues, in den Bereichen der lokalen und sozialen Verwaltung.

Die Basis des friedlichen Zusammenlebens liegt im Ziel, die Eigenart des anderen zu verstehen, in der Toleranz und damit in der Bereitschaft, diese Eigenart zu billigen sowie im ehrlichen Wollen alle Gegensätze zu überbrücken. So konnte auch in Kärnten die Voraussetzung für eine vertrauensvolle Grundlage im Zusammenleben der Völker geschaffen werden. Wenn auch in Zukunft das gemeinsame Handeln in den Dienst der gemeinsamen Heimat gestellt wird, wenn Zusammenarbeit und friedliches Zusammenleben über allen Entscheidungen stehen, dann werden alle Massnahmen nutzbringend für das Land und für seine Bewohner sein. Damit kann der Heimat der beste Dienst erwiesen werden.

Nicht geringer ist die Bedeutung der Toleranz in internationalen Fragen, die Politik der guten Nachbarschaft, wie sie von uns betrieben wird. Slowenien und Kärnten geben ein Beispiel dafür, dass Ressentiments, wenn gemeinsames und ehrliches Wollen bestimmend sind, abgebaut werden können. Die engen Kontakte werden weiter gepflegt, die Politik der guten Nachbarschaft, die Politik des guten Willens, und weiter wird an der Brücke der Verständigung gebaut.

Zum Jubiläum Ihres Blattes entbiete ich die Grüsse des Landes Kärnten, die ich mit den persönlichen Wünschen verbinde, dass die kommende Zeit im gleichen Geiste des Verständnisses und der Zusammenarbeit stehen, dass diese Entwicklung zum Wohle aller Landsleute und damit zum Bestand unserer Heimat anhalten möge.

HANS SIMA
Landeshauptmann von Kärnten

Nekaj pripomb k manjšinski problematiki

(Nadaljevanje s 1. strani)

no povezano z razvojem demokratizacije ostalega družbenega življenja v državi, je druga stran koroških Slovencev poskušala in še poskuša doseči uresničitev narodnostnih zahtev v volilnem aranžmaju z njej sorodno avstrijsko stranko. To se je zanimivo najbolj pokazalo pri zadnjih deželnozborskih volitvah, ko je Narodni svet koroških Slovencev brez vsakih posebnih priprav šel samostojno na volitve samo zaradi tega, ker mu ni uspelo doseči zaželenega volil-

kot z absolutno večino ponovno izvoljeni kancler še ni dotaknil našega vprašanja ne z besedico, še manj pa z dejanji.

Lepe besede o politiki in interesu celotnega avstrijskega prebivalstva in lepe obljube o kulturnem pospeševanju manjšine brez dejanske izpolnitve pa prav tako malo koristijo kot lepe besede o duhu strpnosti in o dobrososedskih odnosih, dokler ta strpnost ni poslala in našla svojega izraza in potrdila v odnosu do manjšine v deželi sami.

Tako pa moramo ugotoviti, da v manjšinskih zadevah še vedno ne

manjšine pred izvedbo tako imenovanega ugotavljanja manjšine.

Rešitev v evropskem duhu je — kakor je to zapisal za podoben primer dr. Drimmel — brez dvoma mogoča le v „spremenjenem duhovnem vzdušju, katerega znaki so toleranca, urejena izmenjava mnenj v človeško neoporečni situaciji razgovora in končno v sporazumu v stvarnih zadevah na pravni osnovi“. Partner za take razgovore pa ne morejo biti krogi, ki se še vedno niso izkopali iz svoje stare nacionalistične miselnosti bojnikov za velikomestno bodočnost, razgovor in sporazum sta mogoča samo z ljudmi, ki sta jim v resnici pri srcu dobrobit Avstrije in mirno sožitje v deželi. Tega o krogih, ki vedno znova zahtevajo ugotavljanje manjšine in vidijo domovino v nevarnosti zaradi nekaj slovenskih krajevnih imen v avstrijski javni publikaciji ter nam dajejo nasvete, da naše zahteve po državnem pospeševanju naše kulturne dejavnosti niso pravilne, ni mogoče trdit!

Koroški Slovenci se dobro zavedamo, da obstoj manjšine zavisi v prvi vrsti od njene življenjske sile same. Saj se imamo le tej zahvaliti, da smo se ohranili kljub pritisku in krivicam skozi stoletja in tudi v najhujšem času uradno proglašene genocida. Če se bomo proti ugotavljanju manjšine, potem ne iz strahu pred eventualno mrtvo število — najbolj močni in odporni smo bili tedaj, ko nas uradno sploh ni bilo na papirju! — marveč zato, ker to ni sodobno sredstvo za reševanje v dolgi zgodovini nerešenega vprašanja in ker je tako ugotavljanje po odpravi občinske domovinske pravice v današnjem času svobodnega kretanja človeka s priseljivanjem in odseljivanjem sploh nemogoče.

Samo od sebe se vsiljuje pri tem še vprašanje: In kaj po ugotavljanju? Kaj s kraji, kjer bi se ljudje proti pričakovanju zagovornikov ugotavljanja le izjavili za manjšino? Na to vprašanje še nihče ni odgovoril. Če mislijo iz takih krajev napraviti nekakšne „rezervate“ ali „muzeje“, potem je ta zamisel prav tako utopična in neuresničljiva kot ugotavljanje samo. Čas vake idile je vsaj v gospodarstvu za vselej minil. Gospodarstvo ima svoje neizprosne zakone in kdor se jim zoperstavlja, propade. Zato bi bilo smešno odklanjati za naše kraje na primer industrializacijo

Slovenskega plesa v Celovcu se je udeležil tudi koroški deželni glavar Hans Sima

Ob jubileju našega lista se s posebno hvaležnostjo spominjamo lani umrlega dr. Franca Petka, dolgoletnega izdajatelja »Slovenskega vestnika«.

nega aranžmaja z ÖVP, da bi lahko le-taj pokazal svojo „moč“. Da je ta ocena tega silo problematičnega samostojnega nastopa pravilna, se vidi zlasti v iznešenih pobudah za reševanje manjšinskega vprašanja in v ocenah pokoalicijske situacije glede na manjšino v „Kleine Zeitung“ in v „Našem tedniku-Kroniki“, ki še posebno opozarja na zahtevo namestnika deželnega glavarja ing. Thomasa Truppeja po korekturi politike ÖVP do slovenske manjšine na Koroškem, češ, da so „deželnozborske volitve leta 1965 pokazale, da bi 4000 do 5000 glasov iz vseh vrst manjšine moglo pripomoči do spremembe glede na razmerje političnih sil v deželi“.

To je nevarno in lahko pogubonosno stališče. Manjšina ne sme postati drobiž za obračunavanje med strankami in naše vprašanje ne more in ne sme biti zadeva dobre volje posameznih strank, marveč je in mora biti stvar vlade. Državna pogodba in zakoni namreč obvezujejo državo in njeno vladno in zato z upravičeno nestrpnostjo čakamo na njen odgovor na našo vlogo, da bi čimprej nadaljevala z razgovori z manjšino za znosno rešitev številnih odprtih vprašanj, ki zadevajo življenjska področja naše narodnostne skupnosti.

Brez dvoma, da pripadajo v tej zvezi že z ozirom na federacijski sestav Avstrije tudi deželi gotove naloge, pristojnost za reševanje manjšinskih zadev pa je pri zvezni vladi in to po interpretaciji tozadevnih stvarnih določil pri zveznem kanclerju osebno. Le-ta je o priliki uradnega obiska avstrijske vladne delegacije v Beogradu in v svojem govoru pred številnimi koroškimi Slovenci dne 9. maja 1965 podal toliko pozitivnih izjav, da se čudimo, da se v volilnem boju in zdaj

Delegacija obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev na uradnem obisku pri vladi SR Slovenije

ali tujski promet, kakor to nekateri manjšinski teoretiki popolnoma resno propagirajo. Novi čas nasplošno terja vsesplošno pospeševanje zaostalih krajev, ne le v afriških in azijskih deželah, marveč prav tako v naši državi sami. To pospeševanje vendar ne sme veljati le tujemu kapitalu z brezplačno dodelitvijo zemlje za izgradnjo podjetij in davčno olajšavo, temveč predvsem domačemu človeku s čim boljšim šolanjem mladine, s sistematično vzgojo odraslih, z vsestranskim kulturnim dvigom ter s pravilno javno investicijsko politiko v domačem gospodarstvu in ne nazadnje v preprečitvi izkoriščanja in diskriminacije avtohtonega prebivalstva.

Nenaraven je namreč pojav, da je istočasno, ko so naši ljudje prisiljeni, da se odseljujejo in grejo s trebuhom za kruhom — zadnje deželnozborske volitve to zgovorno dokazujejo —, opazili močan pritok tujih priseljencev prav v naše kraje. To je razumljivo na ta način, da našim ljudem iz prozornih nagibov nočejo dati zaposlitve v domačih krajih.

Če pa drži drugi vzrok, ki ga v zagovor vedno navajajo, češ da naš človek ni dovolj kvalificiran, potem je nujna čimprejšnja odpora na šolskem in kulturnem področju. Ne le naša marveč tudi zgodovina drugih narodnostnih skupin potrjuje, da je bistveno vprašanje obstoja in razvoja sleherne manjšine šolsko vprašanje. Ironija je, da koroških Slovencev, ki smo s svojo borbo takorekoč izsilili demokratizacijo šolske oblasti in z njo povezano šolsko reformo, slednja ni zajela. Le-ta bi bila dala namreč najlepšo priložnost za spre-

membo nezadovoljive šolske ureditve in njene prilagoditve potrebam manjšine. Tako pa edina dva zakona, ki sta bila doslej sprejeta v uresničevanju določil državne pogodbe, šolski in sodni, ne odgovarjata željam in težnjam prizadele manjšine in bistvenih problemov na teh področjih nikakor nista rešila. Pač pa je Evropsko sodišče v Strassburgu v utemeljitvi razsodbe v zadevi Isop ugotovilo nezadovoljivost zakona o uporabi slovenskega jezika pred sodišči.

Dosedanje reševanje manjšinskega vprašanja kaže, da popuščanje nemškim nacionalističnim krogom s preživelo miselnostjo ni sredstvo za znosno reševanje naših narodnih zahtev in želja. Reševanje je mogoče samo v sodelovanju in v sporazumu s prizadeto manjšino in smo zato bivšemu zunanjemu ministru dr. Kreiskemu za njegovo pobudo in ukrepanje v tej smeri hvaležni. Vsekakor so bili na ta način doseženi vsaj določeni drobni uspehi in je vse kazalo na razvoj v stalno ustanovo, ki naj bi v sodelovanju med predstavniki zvezne in deželne vlade ter zastopniki manjšine proučevala možnosti in poti za znosno rešitev odprtih vprašanj. Ne glede na mednarodno zasidranost določil v zaščito manjšinskih pravic bo morala tudi nova vlada hoditi to pot, če hoče resnično in ne le optično rešitev.

V današnjem svetu se je končno uveljavilo načelo, da je tudi manjšina samostojen subjekt svojih teženj in ne le predmet barantanja zunanje — ali tudi notranje — političnih sil. To poudarjamo zlasti glede na izjave in gledanje na zadnjem občnem zboru koroške ÖVP, kjer je tako očitno prišlo do izraza gledanje na manjšino le skozi očala volitev.

Koroški Slovenci se po svojem nazoru kot polnopravni in lojalni državljani zaveščno vključujemo v družbeno in državno dogajanje, naše narodnostne pravice pa ne smejo nikdar postati le predmet volilne taktike. Obe veliki stranki, opozicija in predvsem vlada, se morata zavedati, da je manjšinska zaščita zasnovana v državni pogodbi in v avstrijski ustavi in je njena uresničitev še vsebolj zadeva pravne države, kakor je to vprašanje ene osebe ali družine. Pravo je namreč nedeljivo in velja tako za narodnostno skupino kakor za druge faktorje, če ravnanje z njimi ni v skladu z ustavo in zakoni, in velja to načelo tako za slovensko manjšino na Koroškem kakor za avstrijsko na Južnem Tirolskem.

Le manjšina v polni posesti pravic, ki ji grejo, bo lahko izpolnjevala svoje naravno poslanstvo bogatitve kulture v domovini in povezovalnega člena do naroda, katerega del je — v korist mirnega sožitja v deželi in dobrih sosedskih odnosov z narodi preko meje.

Dr. Franci Zwitter

Namenoma objavljamo danes še enkrat obe vinjeti, s katerima je bila pred leti okrašena naslovna stran jubilejne tisoče številke „Slovenskega vestnika“, tokrat pa obroblijata članek, v katerem bode povedanih nekaj misli ob dvajsetletnici izhajanja našega lista. Namenoma, ker je v njih prikazana pot, ki smo jo v letih po drugi svetovni vojni prehodili koroški Slovenci; namenoma, ker je s tem obdobjem v zgodovini slovenskega ljudstva na Koroškem nerazdružljivo povezana tudi pot, ki jo je v zadnjih dvajsetih letih prehodil „Slovenski vestnik“.

Čeprav je začel izhajati šele l. 1946, je bil „Slovenski vestnik“ duhovno zasnovan že prej — v dobi, ko je na naši zemlji vladal nacizem s svojim zločinskim nasiljem: s koncentracijskimi taborišči in zapori, s streljanjem in obešanjem ljudi, z množičnim izseljevanjem in neusmiljenim zatiranjem. Zasnovan je bil v času, ko je naše ljudstvo sredi neizmernega trpljenja, ponižanja in brezpravnosti našlo v sebi toliko življenjske sile, da se je brez strahu pred žrtvami dvignilo v upor in se junaško bojevalo za svojo svobodo.

Zvest tej svoji duhovni zasnovi je „Slovenski vestnik“ od vsega začetka stopil v vrste mednarodnega gibanja, ki si je tako v našem domačem kot v širokem svetovnem merilu zastavil nalogo, da na načelih junaškega protifašističnega boja dosledno in zavestno služi idejam človečnosti — svobodi, demokraciji in miru. Skupaj z vsem demokratičnim tiskom se je zavzemal za enakopravnost posameznikov in narodov, za mirno sožitje in prijateljsko sodelovanje doma in v svetu, kar s priznanjem ugotovljata v današnji jubilejni številki tudi koroški deželni glavar Hans Sima in predsednik Izvršnega sveta SR Slovenije Janko Smole.

Že pred dvajsetimi leti je bila v uvodniku prve številke zapisana izpoved: Verujemo v zmago pravice! Ta izpoved je ostala listu programatično načelo skozi vsa leta. Zato je neustrašno opozarjal na krivice, zato je odločno povedal tudi besedo kritike. Včasih je zaradi tega izzval odpor in bil izpostavljen številnim napadom — morda kdaj tudi upravičeno, največkrat pa samo zato, ker je njegova kritika zadela v živo, ker je njegova resnica zaboletela.

Njegov boj za zmago pravice je v prvi vrsti razumljivo veljal slovenskemu ljudstvu na Koroškem, katerega težnje je vedno in povsod zastopal in podpiral z vsemi silami. Z veseljem je zabeležil vsak uspeh in z zadovoljstvom komentiral sleherni napredek; prav tako pa je pogumno odgovoril tudi na vsak primer kratenja pravic in brez olepšavanja žigosal početje tistih, ki so odrekli enakopravnost našemu človeku.

Dosedanjih dvajset letnikov „Slovenskega vestnika“ torej ne pomeni le 10.000 tiskanih strani, marveč predstavlja 10.000 strani kronike, v katero smo koroški Slovenci zapisali uspehe in neuspehe, dogodke in izkušnje ter misli in občutke zadnjih dvajsetih let. Ta kronika življenja, dela in boja je dragocen prispevek k zgodovini našega naroda. Potrebno je, da ob jubileju lista izrečemo besedo zahvale vsem, ki so v minulih dveh desetletjih po svoji možnosti in zmožnosti pomagali oblikovati in širiti „Slovenski vestnik“; posebej pa velja ta zahvala predhodnikom sedanjega lastnika lista, prvima izdajateljema dr. Matku Scharwitzlu in lani umrlemu dr. Francu Petku.

Dvajset let „Slovenskega vestnika“ pa pomeni tudi dvajsetletne izkušnje, na katere se bomo lahko opirali pri

1 9 4 6

Dvajset let Slovenskega vestnika

1 9 6 6

bodočem delu. To velja za splošno delo v korist našega ljudstva in velja še posebej za delo pri listu, ki bo tudi v novem desetletju ostal zvest svojim načelom, zakoreninjenim v svetli tradiciji boja demokratičnih sil. Njegovo prizadevanje bo slej ko prej veljalo tistim idealom, za katere je bil posamezni človek v malem in je bilo človeštvo v velikem že vedno pripravljeno — in žal pogosto tudi prisiljeno — doprinali največje žrtve.

Če je „Slovenski vestnik“ pred dvajsetimi leti zapisal, da se je v starem svetu nakopičilo veliko krivic in zato „naša vera velja ustvarjalcem novega sveta, ki bo spoštoval načela pravičnosti do šibkih in upošteval pravice doslej preganjanih in zatiranih“ — potem moramo žal ugotoviti, da so te besede v veliki meri veljavne in upravičene tudi še danes.

Tukaj mislimo predvsem na nepovoljne razmere, ki jim je vzrok dejstvo, da je v našem narodnostnem vprašanju ostalo nerešenih še mnogo bistvenih, naravnost življenjsko važnih problemov, od katerih pravične rešitve v veliki meri

zavisijo nadaljnji obstoj in bodoči razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

● Zato bo „Slovenski vestnik“ kot glasilo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem tudi v bodoče pogumno razkrival krivice, ki jih mora slovenski človek še vedno prenašati. Dosledno bo postavljajl zahteve, da postane naš človek enakopraven državljani, priznan njegov jezik, zagotovljena izobrazba v materinščini, skratka zavarovan njegov narodnostni obstoj. Trkal bo na vest tistih, ki se sklicujejo na demokracijo in imajo vodstvo avstrijske republike v rokah, naj ukrenejo, da bo ta demokracija veljala tudi za Slovence v vseh odtenkih življenja.

Tukaj mislimo prav tako na razne pojave v avstrijskem družbenem življenju, ki vzbujajo upravičeno zaskrbljenost vseh demokratičnih množic ne le v naši državi, marveč čedalje pogostejše tudi v mednarodni javnosti, ki prizadeto spremlja proces demokratizacije v Avstriji.

● Zato bo „Slovenski vestnik“ kot aktiven del demokratičnega tiska slej ko prej kritično zavzemal stališče do posameznih pojavov antisemitizma in obujanja nacistične miselnosti. Prizadeval se bo za širjenje in utrjevanje zdrave državljanske zavesti, ki mora biti zgrajena na solidnih temeljih avstrijske zgodovine, ki pa se nikakor ne konča z razpadom monarhije, marveč sega preko prve republike in dobe nacizma v današnjo stvarnost, ki se, porojena iz ogromnih žrtev za svobodo Avstrije, manifestira v načelih neodvisne, demokratične in nevtralne države.

Pri tem pa mislimo v ožjem in v širokem merilu tudi na današnji svet, ki je še vedno poln najrazličnejših protislovij, v katerih se skriva stalna nevarnost novega oboroženega spopada, ki bi ob sedanjih stopnji oborožitvene tehnike nujno pomenil konec človeštva in vseh njegovih dosežkov.

● Zato bo „Slovenski vestnik“ kot napreden list še naprej stal v vrstah tistih, ki se prizadevajo za lepši novi svet miru, svobode in splošnega napredka, za svet, v katerem bodo vladali pravični odnosi med ljudmi ne glede na razlike jezika, barve kože, svetovnega nazora in socialnega položaja. Poročal bo o stremeljenjih delovnih ljudi za uveljavljanje pravice soodločanja v družbenem življenju kakor tudi o boju narodnostnih in rasnih skupin proti vsem oblikam zatiranja, izkoriščanja in diskriminiranja.

Iz teh kratkih ugotovitev dovolj jasno izhaja velika in važna naloga, pred katero stoji „Slovenski vestnik“ na pragu tretjega desetletja svojega izhajanja. Njegova dosežanja pot je jamstvo, da bo to svojo nalogo tudi v bodoče izpolnjeval z globokim čutom odgovornosti, ki mu jo nalaga vloga narodnega, demokratičnega in naprednega lista. Prav zaradi tega bo v središču vseh dogajanj, katerim bo posvečal svojo pozornost, vedno videl človeka: človeka-delavca, človeka-kmeta, človeka-obrtnika in človeka-izobraženca, ki vsak na svojem mestu in po svojih sposobnostih delajo in prispevajo za skupni blagor naše velike skupnosti — za človeštvo.

Pri tem pa se jasno zavedamo, da bi vsako še tako dobro in iskreno zamišljeno hojenje moralo biti nepopolno, če bi v praktičnem izvajanju ostalo omejeno na določen krog ljudi. To velja še posebej za delo pri listu, ki ne sme biti le odraz misli in prizadevanj posameznikov, temveč proizvod aktivnega sodelovanja čimvečje skupnosti, v konkretnem primeru torej v pravem pomenu besede glasilo slovenskega ljudstva na Koroškem.

Rado Janežič

Slovenska gimnazija — velik napredek za vse koroške Slovence

Malokatera povojna slovenska kulturna ustanova je pognala med našim ljudstvom v razmeroma zelo kratkem času tako močne in v širino razpredene korenine kakor Slovenska gimnazija. Kdor je poznal razmere v prvi republiki, ko so bili slovenski dijaki prav redek pojav v klopih srednjih šol, se lahko tudi ob obstoju in dosedanjem razvoju slovenske gimnazije živo zave, da se je v našem ljudstvu od tistih časov že marsikaj od temeljev spremenilo. Naš človek se je že v veliki meri otresel onega pogubnega občutka manjvrednosti in nemoči ter utesnjujočih spon mentalne zaostalosti in starokopitnosti, v katerih so ga skušali držati in konservirati, ter je kljub neštevilnim oviram v mnogih pogledih že krepko zastavil korake po poti napredka.

Vsekakor pomeni lastna gimnazija velik napredek za vse koroške Slovence. Ta življenjsko važna pridobitev pa nam ni padla kot zrelo jabolko sama od sebe v naročje, tudi nam je ni nihče širokogrudno ponudil ali podaril. Za ustanovitev slovenske gimnazije so bili potrebni poleg posebne prizadevnosti posameznikov dolgoletni napor vse naše narodne skupnosti. Že v prvem povojnem desetletju pred podpisom državne pogodbe so se Slovenska prosvetna zveza in druge slovenske organizacije intenzivno zavemale za uresničitev te zahteve. Vendar je trajalo celo po podpisu državne pogodbe še polni dve leti, dokler ni končno prosvetno ministrstvo le ugodilo v skupni spomenici obeh slovenskih osrednjih organizacij postavljeni zahtevi ter v 7. členu državne pogodbe predpisano slovensko gimnazijo z odlokom dne 9. 5. 1957 provizorično ustanovilo, zakonito zasidral pa jo je parlament šele dve leti kasneje. Temelje za vse to pa je postavilo pravičako vse naše ljudstvo s svojo neizprosno borbo proti podivjanemu nemškemu nacizmu kot najhujšemu sovražniku slehernega napredka in s svojimi neprecenljivimi žrtvami za zmago človečanskih načel in demokracije, ki vključuje tudi narodno enakopravnost. Naš rod, ki je vse to doživljal, se teh dejstev v polni meri zaveda in ve, da je tudi lastna slovenska gimnazija predvsem sad te borbe in žrtev naših ljudi.

Da bo pravilno znala vrednotiti in ceniti svojo najvišjo učno in vzgojno ustanovo, je nujno potrebno, da zlasti tudi naša gimnazijska mladina vedno spet sliši o teh naporih in žrtvah. Šolski urnik nudi dosti priložnosti, da se dijakom poleg predpisane šolske učnosti posreduje vedno spet tudi vsaj najosnovnejša dejstva o velikem doprinosu našega ljudstva s partizansko borbo ter s trpljenjem v izseljeniških taboriščih in KZ-ih k zmagi nad nečloveškim nasiljem, k osvoboditvi naše domovine izpod jarma fašizma in k utrjevanju demokratičnih medčloveških in mednarodnih odnosov. Vsakoletne ali priložnostne šolske spominske pro-

slave dneva osvoboditve, dneva avstrijske zastave, podpisa državne pogodbe, dneva Združenih narodov in podobnih obletnic, predvsem pa tudi tradicionalne akademije gimnazije bi brez te življenjske vsebine morale ostati plehke formalnosti brez globljega odziva v srcih naše dijaške mladine. S kakšnim zadoščanjem je naše ljudstvo slovensko gimnazijo kot eno izmed najpomembnejših pridobitev svoje borbe sprejelo in s kakšno ljubeznijo se je je oklenilo, nam najbolj zgovorno kažejo številke o obisku te šole v dosedanjih devetih šolskih letih:

Šolsko leto	Razredov in paralelk	Skupno učencev	Od tega deklet	Maturantov
1957/58	3	101	37	
1958/59	4	136	48	
1959/60	6	184	58	
1960/61	7	228	68	
1961/62	9	268	87	
1962/63	11	297	95	17
1963/64	12	323	117	21
1964/65	13	362	137	23
1965/66	14	372	144	23

Iz teh razveseljivih številok nazorno odseva velika življenjska volja našega ljudstva, njegovo nezadržno stremenje po čimvišji kulturni ravni s pomočjo izobrazbe mladega rodu in s tem njegovo htenje, da se v bodoče vse bolj uveljavi na vseh področjih družbenega življenja kot enakovreden in enakopraven činitelj v deželi, kjer sta drug ob drugega usodno povezana dva naroda.

Nikdar v zgodovini koroški Slo-

venci še nismo imeli 372 slovenskih gimnazijcev ter v štirih letih nad 80 maturantov. To dejstvo je ohrabrujoče za nadaljnje življenje našega ljudstva, hkrati pa dokaz več, kako bedni so vsi poskusi, da bi nas z ugotavljanjem in štetjem zreducirali na nepomembno peščico.

Pravtako razveseljiva je slika o socialnem poreklu naših dijakov. Poleg dijakov iz kmečkih družin je močno zastopana tudi delavska

mladina iz vrst nameščenskih, obrtniških, akademskih in drugih svobodnih poklicev. Otipljivo znamenje in dokaz, da našega zavednega človeka ne najdemo samo med podeželskim kmečkim življenjem, temveč prav tako zavednega in svojemu narodu predanega v vedno večji meri tudi med delavci in nameščenci, čeprav je ta sloj našega ljudstva slej ko prej odvisen od tujih delodajalcev in si zaradi tega še pod težjimi pogoji ohranja svojo narodno zavest.

Posebno pozornost zasluži tudi dejstvo, da je od skupnega števila slovenskih gimnazijcev 38,7 odstotka ali skoro dve petlini deklet. Tudi ta številka pričča o silnem napredku v miselnosti naših ljudi, katerim so pod krinko prosvete še pred nedavnim skušali vcepljati nazadnjaško in ponižujočo moralno obveznost, da je za slovenska dekleta edino primerno in spodobno torišče ob domačem ognjišču ter nošenje ruč in kil. Tudi takih in podobnih pogubnih krivih naukov se naše ljudstvo temeljito otresa in se zaveda, da je tudi enakopravnost žena in njihovo udejstvovanje v najrazličnejših poklicih in v družbenem življenju nujno potrebno za našo narodno rast in krepitev.

Naj na tem meslu opozorimo še na eno značilnost, ki je sicer ne kaže nobena šolska razpredelnica, a je potrebno, da jo tudi podčrtamo. To namreč, da pošiljajo v slovensko gimnazijo svoje otroke starši ne samo iz vseh slojev našega ljudstva, marveč tudi iz vseh svetovnonazornih in političnih grupacij, konservativnih in naprednih, bivši partizani in izseljenci prav tako kakor člani Mohorjeve družbe ali katoliške akcije. To pa zato, ker slovenska gimnazija ni in ne more biti privatna ustanova v službi kakršne koli ozke ideologije, marveč je vsej slovenski mladini namenjena državna izobraževalna in vzgojna ustanova.

Od te svoje državne višje šole si naše ljudstvo veliko nadeja. V prvi vrsti temeljite izobrazbe in široke razgledanosti naše mladine za življenje, njene razvite in utrjene narodne zavesti in povezanosti z ljudstvom ter pravičnega odnosa do skupnega življenja z narodom sosedom v deželi v duhu miroljubnega sožitja in sodelovanja. Iz te naše šole naj ne odhajajo absolutno samo kvalificirani za dosego in izvajanje svojih privatnih poklicev, marveč tudi dovoljeni za družbeno udejstvovanje v okviru svojega ljudstva in dežele, v kateri živimo, ter v izjemnih primerih posebnih sposobnosti in talentov, ki naj jih skuša odkrivati in negovati že naša gimnazija, po poznejši specializaciji tudi ustvarjalno tvoriti na višjih področjih kulture, kot so književnost, znanstveno delo, tehnične vede, glasba in likovna umetnost, kar bi dajalo naši narodni skupnosti na Koroškem še večjo veljavo in samozavest, naši deželi pa svojstveno pestrost in barvitost v skupnem življenju z narodom sosedom.

Kot vzgojna ustanova pa mora biti slovenska gimnazija tako široka v svojem vzgojnem konceptu, da ji bodo lahko vsi koroški Slovenci najrazličnejših svetovnih nazorov in političnih prepričanj brez pomislekov in brez skrbi ter z iskrenim zaupanjem izročali svojo mladino v umsko in srčno oblikovanje v korist ohranitve in napredka našega ljudstva na Koroškem.

Franjo Ogris

Odprta meja — odprta srca — skupna blaginja

Kmalu bo minilo šesto leto veljavnosti sporazuma o maloobmejnem prometu med Avstrijo in Jugoslavijo. Minilo bo šest let ureditve, ki iz leta v leto odpira več src na obeh straneh meje. Število mejnih prehodov je v stalnem naraščanju in primeri kulturnih in športnih izmenjav se iz leta v leto gostijo. Krog ljudi, ki jih gojijo, je vedno večji. Te izmenjave in srečanja preraščajo tudi že na druga področja, na izmenjavo izkušenj na komunalnem, na agrarnem in na drugih družbenih področjih, s čimer se spet odpirajo nadaljnja srca in dajejo povodi za skupno blaginjo. Občine Borovlje in Tržič, Železna Kapla-Bela in Kranj, Pliberk in Ravne ter druge postavljajo vedno nove podrobne primere na poti sodelovanja in medsebojnega oplajanja v okviru maloobmejnega prometa.

In ta tok razveseljivega razvoja prijateljstva in sožitja na meji prerašča tudi že na področja gospodarskega sodelovanja. Zgleden primer takega sodelovanja je sporazum med gorenjskima občinama Radovljica in Jesenice ter občinama Beljak in Trbiž, ki so se lani jeseni sporazumele za sodelovanje in skupno akcijo na poti pospeševanja razvoja zimskega turizma. Zgleden je tudi primer prizadevanj za ustvaritev nadaljnega mejnega prehoda med občinama Železna Kapla-Bela in Mozirje na Pavličevem sedlu, ki bi odprl najbližjo in najmikavnejšo zvezo med koroškimi jezери na eni ter Logarsko in Savinjsko dolino na drugi strani, s čimer bi bila odprta tudi najbližja pot do termalnih zdravilišč v okolici Celja. Ne moremo tudi prezreti zgledne pomoči gasilcev iz Labota, ki so pred kratkim pomagali Dravograd rešiti pred zublji požara, ki je pretil, da upepeli stari del mesta. V vrsto iskrene prijateljske pomoči sodi tudi zgledna pomoč iz Slovenije, ko so lani jeseni njena podjetja skozi tedne pomagala pri Zilji militi posledice strašne vremenske katastrofe, ki je divjala po naši deželi.

Ko nizamo primere sodelovanja in izmenjav, ki jih je sprožil akt uveljavitve maloobmejnega prometa med Avstrijo in Jugoslavijo, je prav in potrebno, da tudi zapišemo, da so bile prav iz teh primerov porojene pobude za popestritev sodelovanja med Koroško in Slovenijo na eni ter Koroško in Furlanijo-Juljsko krajino na drugi strani. Tudi v tem pogledu lahko zabeležimo nekaj lepih pobud, ki so jih dali predstavniki teh treh dežel oziroma pokrajin. O njih je govora tudi v današnji jubilejni številki »Slovenskega vestnika« v posvetilih deželnega glavarja Sime in predsednika Izvršnega sveta SR Slovenije Smoleta. Proti sad teh pobud je bil lanski Videmski sporazum, kjer so se sosedne dežele sporazumele, da bo v prihodnje skupna komisija koordinirala predloge dežel za regionalne načrte razvoja obmejnih pasov. Ta komisija je že pričela delati. Letos pomladi se je sestala v Ljubljani, prihodnjo pomlad pa se bo v Celovcu.

—xx—

V nekaj letih se je meja, ki je bila prej desetletja kamen spotike, sporov in napetosti v škodo mejnega prebivalstva na obeh straneh, z maloobmejnem prometom spremenila v vedno širši pas ljudi dobre volje, prijateljskih stremeljenj in ljudi, ki bočejo vse tesnejšega sodelovanja. Odprta meja odstranjuje kvarne predsodke preteklosti, odprta srca pa izpodkopavajo tla mračnjakov, ki bi med nami in na meji še vedno radi sejali seme zdrabe. Ljudstvo jim pričrta obratni hrbet. Na obeh straneh odprte meje neprenehno in v vedno večjem številu doprinaša novi Evropi zidake prijateljstva, so-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Velik del dijakov, ki obiskujejo slovensko gimnazijo, ima ugodne stanovanjske pogoje in vsestransko dobro oskrbo v modernem urejenem dijaškem domu Slovenskega šolskega društva v Celovcu. V domu strokovne moči skrbijo za red in potrebno učenje mladine, poskrbljeno pa je tudi za ustrežno in koristno oblikovanje prostega časa.

Slovensko šolsko društvo je kot lastnik doma vložilo v zadnjih letih velika sredstva, ko je bilo treba poslopje povsem obnoviti, pregraditi in modernizirati.

Tudi Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je svoj del državne podpore skoraj v celoti namenila domu, ki ga danes upravičeno smemo prištevati med najlepše ustanove take vrste v deželi.

V doglednem času bo v poslopu dijaškega doma dobila primerno urejen prostor tudi centralna knjižnica slovenske prosvetne zveze. Njeni bogati zakladi slovenske literature bodo predvsem služili naši srednješolski mladini in ji nudili izdatno pomoč pri njenem študiju.

ODPRTA MEJA — ...

(Nadaljevanje s 5. strani)

žitja, medsebojnega spoštovanja in sodelovanja. S tem pa neposredno kaže pot vsem, ki o taki Evropi sicer radi besedičijo, ki pa iz svojih src še niso iztrebili korenin in kali mržnje preteklosti, ki razvoj nove Evrope najbolj zavira.

In še eno nas na tem področju navdaja z veseljem. Naš jezik, ki je bil desetletja preganjan in izganjan, da bi ga smeli uporabljati kvečjemu še po grapah Karavanke, dobiva z maloobmejnimi prometom spet veljavo po trgovinah in gostiščih, po uradih, na železnici in drugod. Marsikdo v deželi je vesel, da slovenščino še kolikor toliko obvlada. Ker spoznavamo, da mu koristi na koroških tleh, še bolj pa na njegovi poti po Jugoslaviji, ki mu je z odpravo viz docela odprta, se trudi, da bi svoj besedni zaklad kar se da izpopolnil.

—xx—

Gotovo je, da koristi in prednosti maloobmejnega prometa na obeh straneh meje še nismo docela izčrpali. Teh je še veliko in jih bo vedno več čim bolj bodo uveljavljene sedanje možnosti, ki jih odpira, in čim bolj bosta državi, katerih državljanom maloobmejni promet služi, odpirali in pospeševali nove možnosti njegovega uveljavljanja. Pri tem mislimo na nadaljnje sprostitev na področju deviznega režima in na nove carinske olajšave, na sodelovanje in medsebojno izpopolnjevanje med turističnimi podjetji, na sodelovanje, izpopolnjevanje in delitev dela med industrijskimi in obrtnimi podjetji po obmejnih in drugih občinah.

Za tako sodelovanje obstaja že sedaj dokaj možnosti. Gotovo je tudi, da jih omenjena komisija treh dežel in gospodarske zbornice lahko odkrijejo še več. Največ pa jih lahko odkrijejo obmejne občine in tamkajšnja podjetja. Pobude take vrste s te ali druge strani bodo obema stranema v prid in dobro. Lep povod za razvoj takšnega sodelovanja lahko dajo obstoječe sejemske privreditve v Celovcu, v Ljubljani in v Trstu, posebej pa še sejem Alpe-Adria kot specializiran sejem obmejne blagovne izmenjave. Pa tudi manjši sejmi lokalnega značaja — da omenimo samo Gorenjski sejem v Kranju in Pliberški sejem na travniku — odpirajo možnosti za razvoj drobne blagovne izmenjave med podjetji in prebivalstvom občin, za katere velja maloobmejni promet. Odpirajo pa lahko tudi možnosti za sodelovanje v proizvodnji in na področju delitve dela, kar vse bi izdelke pocenilo in zboljšalo njihovo kvaliteto.

Tako sodelovanje v okviru maloobmejnega prometa že obstaja med Italijo in Jugoslavijo in se plodno razvija. Razvije se lahko tudi med Avstrijo in Jugoslavijo ali bolj konkretno povedano med Koroško in Slovenijo. Ob današnjih pogojih cestnega prometa ga tudi Karavanke ne morejo več ovirati. Ne zanikamo, da so za to najprej potrebni ustrezni sporazumi med obema državama in da vse to ne gre od danes na jutri. Toda šlo pa bi, kajti duh odprtih src, ki je pred pičlimi šestimi leti z maloobmejnimi prometom odprl mejo, je med Avstrijo in Jugoslavijo ter med Koroško in Slovenijo postal še močnejši. Število odprtih src za tak razvoj raste na obeh straneh meje od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol. Danes nas še bolj kot pred šestimi leti na obeh straneh meje prevečata spoznanje in zavest, da se prijateljsko sodelovanje, medsebojno spoštovanje ter gospodarski in kulturni oplajanje med državami in narodi začne na mirni meji, z dobrimi in iskrenimi odnosi med prebivalstvom in oblastmi. Samo od tod se lahko širi v globino držav med najširše plasti njihovega prebivalstva. Po izkušnjah dosedanjega razvoja maloobmejnega prometa zato lahko rečemo, da odprta meja ne odpira le src mejnega prebivalstva in da ne prinaša le njemu blaginje, marveč posreduje oboje tudi državam, ki sta mejo odprli, in njenemu prebivalstvu.

Zato bo »Slovenski vestnik« kakor v preteklosti tudi v prihodnje doprinal svoj prispevek k razvoju sodelovanja na odprti meji in pomagal odpirati nadaljnja srca v prid skupne blaginje človeštva v tem delu sveta. (bl)

Nekaj pripomb k Veiterjevim člankom v »Die Furche«

V »Die Furche« je lansko leto od št. 27 do 40 in nato še v št. 45 objavil dr. Theodor Veiter, znani poznavalec manjšinske problematike in pisec mnogih zadevnih publikacij, razprav in člankov, serijo člankov pod naslovom »Völker im Volke Österreichs« (to je pravzaprav naslov, ki ga je dalo tem člankom uredništvo; avtor sam je naslovil te članke z »Die Volksgruppen und Sprachminderheiten in der Republik Österreich«, kar je nedvomno bolj točno). Devet člankov obravnava problematiko koroškega slovenstva.

Koroški Slovenci sicer ne morejo šteti Veiterja med take prijatelje, zlasti ne tako načelne, kakor so zbrani v »Österreichische Liga für

Menschenrechte« z njenim organom »Das Menschenrecht«, ali kakor je univerzitetni profesor v Mainzu dr. Anton Hilckmann. Ze iz časov pred anšlusom pa nam je Veiter znan kot pisec, ki hoče pisati objektivno resnico in ki je pripravljen poslušati tudi slovenske trditve, upoštevati slovenske argumente, jih resno obravnavati. To je pokazal v svoji knjigi »Die slowenische Volksgruppe in Kärnten« (Wien-Leipzig 1936), ki je bila do listega časa od nemškoavstrijske strani še najbolj objektivno in dobrohotno, s celotnim pogledom in v knjižnem obsegu pisana publikacija o koroških Slovencih. Celovško nemškonacionalistične »Freie Stimmen« so jo silovito napadle in še po letu 1945,

v drugi, demokratični avstrijski republiki, je bila ta knjiga od nemškoavstrijske strani zamolčana, v obravnavanju koroške slovenske problematike nič upoštevana. S članki v »Die Furche« navezuje Veiter zopet na to dobro tradicijo svojega pisanja o koroških Slovencih.

Kar na teh člankih še zelo prijetno preseneča, je dobro poznanje tudi povišne slovenske literature o teh vprašanjih, poznanje vseh njenih glavnih imen. Domnevam, da Veiter slovenščino pasivno obvladuje. Brez vsaj pasivnega obvladovanja slovenščine si res ne morem zamisliti, da bi zgodovinar ali manjšinski strokovnjak nemškega jezika mogel o koroških Slo-

vencih kaj tehtnega napisati. V tem se Veiter ugodno razlikuje celo od nekaterih znanih avstrijskih prijateljev koroških Slovencev, ne da bi hotel s tem reči, da je Veiter pripravljen slovenske trditve in argumentacije sprejeti z enako dobrohotnostjo na znanje kakor oni. Tako je pač. Toda saj od Veiterja ne pričakujemo več kakor to, da z njim o problemih manjšinske zaščite in posebej koroških Slovencev pošteno diskutiramo.

Kar zadeva konkretno vsebinsko stran Veiterjevih člankov v »Die Furche«, naj se danes zaustavim samo pri enem problemu, to je pri problemu »vindišarjev«. Sodeč po odmevu Veiterjevih člankov je nasprotnike koroških Slovencev prav Veiterjevo stališče ob tem vprašanju najhujše razburilo (dopis gospodarskega župnika Mucherja v 39., protest »Bunda der Kärntner Windischen« v 42., pismo »Arbeitsgemeinschaft für Südkärnten« v 45. številki »Die Furche« in pisanje časopisa »Kärntner Nachrichten«). Veiter je o tem problemu že v svoji knjigi »Die slowenische Volksgruppe in Kärnten« iz leta 1936 povedal nekaj zelo tehtnih, resnih misli. Govori o nacionalno vmesnih ljudeh, ki da jih imenujejo »Windische«, če hočejo dokazati, da hočejo Slovenci postati Nemci ali takrat, če hočejo v statistične name-ne dokazati, da ni na Koroškem nobenih Slovencev več (prim. str. 36). V tej knjigi zatrjuje Veiter tudi, da so »Windische« glavna ovira za sporazumno rešitev nacionalnega vprašanja na Koroškem (prim. str. 157).

V člankih »Die Furche« govori Veiter o jezikovnih Slovencih, med katere prištevata tudi »Windische«. Prav to nasprotnike najbolj razburja. Veiter razlikuje sicer le med slovensko govorečimi Korošci, ki se k slovenstvu priznavajo in slovensko govorečimi Korošci, ki se k slovenstvu ne priznavajo ali so celo v sovražnem odnosu do njega. V obravnavanju tega problema se Veiter nikakor ne opira samo na spis »Teorija o vindišarjih — »Windische«« (Celovec 1956), temveč tudi na izvajanja »najpomembnejšega nemškega poznavalca manjšinskega vprašanja« (tako ga imenuje Veiter) dr. Heinza Klossa in na nemškega nacionalologa profesorja Johanna Wilhelma Mannhardta.

Mislím, da je tudi danes, še v tako organiziranem in sistematičnem delovanju in podpiranju »vindišarjev«, glavna ovira za sporazumno rešitev nacionalnega vprašanja na Koroškem. Naj v sklopu vzrokov in krivde za »vindišarski« pojav v današnji obliki še tako upoštevamo slovenski delež (govoriti moremo tudi o njem), v sovraštvo, s katerim »vindišarji« nasprotujejo poučevanju ali uporabi slovenščine v koroških šolah, torej poučevanju ali uporabi svojega materinskega jezika, v vsej njihovi dejavnosti nasproti slovenstvu, je nekaj globoko nekulturnega, nezdružljivega s človečanskim duhom, nezdružljivega posebej z duhom, s katerim naj bi pripravljali novo Evropo. »Vindišarski« pojav na Koroškem v sedanji organizirani obliki, podpiranje njihovega delovanja, je v Evropi nekaj edinstvenega, nekaj zelo nezdravega, mednarodne odnose zastrupljajočega. Mislím tudi, da delovanje »vindišarjev« in tistih, ki so za njimi, ni v skladu z obveznostmi po § 5 čl. 7 avstrijske državne pogodbe. Nemškonacionalistične sile na Koroškem in tiste, ki vse to tolerirajo, pripravljajo s pomočjo »Bunda der Kärntner Windischen« kulturni genocid koroških Slovencev.

Lojze Ude

Z raznimi oblikami
hujskanja proti koroškim
Slovincem
in njihovim pravicam
zastupljajo nemški
nacionalisti odnose
med obema narodoma
v deželi.

Po dvajsetih letih slovenskih oddaj
radia Celovec

Prvega januarja letos je minilo 20 let, odkar koroški Slovenci poslušamo slovenske oddaje radia Celovec. Odločitev zanje je padla pri takratnih britanskih zasedbenih oblasteh, ki so jih uvedle 1. januarja 1946. V začetku so te oddaje obstajale zgolj iz kratkih petminutnih poročil, pozneje so se jim pridružile tudi druge oddaje.

Leta 1949 je koroška deželna vlada imenovala vodjo avstrijskih zadev pri radiu Celovec v osebi sedanjega intendantu prof. Petra Goritschniga. Pod njegovim vodstvom je število slovenskih oddaj leta 1950 naraslo na 448, ki so zavzele 210 ur časa, v desetletju navrh, torej med letom 1951 in 1960, pa je radio Celovec v 2555 urah imel skupno 4819 slovenskih oddaj. Zadnja leta odpade na te oddaje 273 ur na leto.

Rast števila in obsega slovenskih oddaj radia Celovec je razveseljiva in zgovorno potrjuje, da gleda radio Celovec z nami vred v njih činitelja za strpnost, sožitje in enakopravnost, kakor ga je gledal za časa prevzema sedanji intendant prof. Goritschnig, ki je pozneje svoje gledišče orisal takole: »Takrat sem spoznal, da pritisk — pa kakorkoli bi bil izvajen — ne predstavlja podlage, da bi se nadoknadilo, kar je bilo v mnogih letih zamujenega, kajti po osnovnem fizikalnem zakonu sproži pritisk protipritisk, ki ni pripraven, da bi privedel do resničnega miru in sožitja narodov. Veliko bolj sem v ohranitvi slovenskih oddaj v avstrijskem programu studia Celovec videl pomiritev vzdušja in medsebojno spoštovanje.«

Po dvajsetih letih slovenskih oddaj lahko rečemo, da se je radio Celovec držal tega načela. Do koroških Slovencev goji toleranco in se — kolikor se da — izogiba tega, kar bi nas narodnostno in kulturno žalilo. Njegova tolerantnost je tembolj pomembna, ker je vendar radio največji posrednik in oblikovalec miselnosti in javnega mnenja in najmočnejši kulturni posrednik. Radio Celovec je bil na Koroškem pionir na tem polju. Ko mu izrekamo to priznanje, bi samo želeli, da bi to tudi ostal in svoja prizadevanja naprej izpopolnjeval.

Ob naraščajočem letnem obsegu slovenskih oddaj gotovo ni lahko, iz uredništva izoblikovati in napolniti jih tako, da bi zajele vse sloje in želje koroških Slovencev, ki so jim namenjene. Gotovo je, da se uredništvo za to trudi. Gotovo je vendar tudi, da se tok časa pred koroškimi Slovenci ne ustavlja in da jih vsebolj naglo in v vse večjem obsegu vključuje v pogoje življenja v industrijski družbi. Kakor je zato naravno, da uredništvo slovenskih oddaj pri najbolj volji samo ni v stanju zadostiti potrebam teh pogojev, tako je tudi naravno, da imamo do oddaj, ki so namenjene nam, koroški Slovenci svoje pripombe in svoje želje. Če bomo v naslednjem nekateri od njih analizali, jih bomo samo zaradi tega, ker hočemo koristiti skupni stvari in

ker smo spričo tolerantnosti radia Celovec prepričani, da bodo padle na plodna tla.

Na prvo mesto med njimi bi postavili ugotovitev, da teh oddaj le malo slišimo. Razen nedeljskih jutranjih ter ponedeljskih in sobotnih večernih oddaj sovpadajo vse druge v čas, ko smo na delu, tako delavci in nameščenci, kot kmečki ljudje, obrtniki in izobraženci. Ne vemo, koliko bi bilo mogoče v sklopu splošne razdelitve programa avstrijskega radia določiti slovenskim oddajam ugodnejši čas, prepričani pa smo, da bi bilo ob dobri volji to vsaj delno mogoče.

Menimo tudi, da bi bilo prav, če bi oddaje popestrili, posebno govorene oddaje. To bi bilo v skladu s spremembo strukture našega prebivalstva, kjer imamo poleg kmečkega prebivalstva prav med doraščajočo mladino vedno več delavcev in nameščencev, obrtnikov in trgovcev, pa tudi izobražencev. Vsi ti živijo svoje življenje in imajo probleme svojega časa. Nič nimamo proti oddajam »Iz ljudstva za ljudstvo« ali »Na dom obujaš mi spomin« in podobne, vendar bi bile te oddaje vsebinsko popolnejše, če bi obravnavale tudi vprašanja in dogodke današnjih dni in če bi poskušale zadostiti današnjim potrebam koroških Slovencev. Tudi koroški Slovenci smo ljudje, ki živimo od kruha današnjega dela in ne toliko od obujanja spominov. Pa tudi naš bodoči razvoj je odvisen od današnjega dela in prizadevanj. Zato bi bilo prav in dobro, da bi poleg obstoječih oddaj in tudi nekulturno, gospodarsko in socialno vzgojnega in informativnega značaja, da bi tudi take oddaje dobile svoje mesto, ki ga zaslužijo.

Ugotoviti pa moramo tudi, da gre avstrijska televizija še vedno docela mimo koroških Slovencev. Za nas je to tembolj nerazumljivo, ker na drugi strani lahko z veseljem ugotavljamo, da prinaša oddaje in reportaže iz življenja gradiščanskih Hrvatov.

Ob teh najbistvenejših pripombah in željah pa se zavedamo, da jih je mogoče upoštevati in jim zadostiti le po poti sodelovanja. To velja tako za vprašanje, kdo bo ustrezne oddaje pripravljali, kakor za vprašanje, kako bi jih bilo mogoče programirati, da bi z njimi zajeli čimveč naših življenjskih področij in da bi z njimi čimbolj zadostili vsem slojem našega prebivalstva. Zdi se nam, da bi bili občasni posveti, še bolj pa oživitve svoječasne radijskega sosveta, v katerem je sodeloval in soodločal tudi slovenski zastopnik, na obeh področjih pot, ki bi vodila najbolj zanesljivo k cilju. Le-ta pa je slej ko prej skupen: preko slovenskih oddaj razvijati informativno, vzgojno, izobraževalno, kulturno-umetniško in kulturno-razvedrilno dejavnost v prid koroških Slovencev, v prid sožitja, enakomerne kulturne, gospodarske in socialne rasti obeh narodnostnih skupin v deželi, s tem pa tudi v prid mirnemu in prijateljskega sožitja v svetu.

Čuvajmo pridobitve našega boja!

(Nadaljevanje s 4. strani)

veka in naroda, medsebojnega priznavanja, upoštevanja in spoštovanja, prijateljstva med narodi in državami, mirnega sožitja na meji in sodelovanja v prid mirne meje. Bil je glasnik kockistence in neposrednega ustvarjanja temeljev združenih evropskih narodov. Slovenski vestnik je veliko doprinesel k današnji koroški stvarnosti. Vse to je treba, da naša generacija ve. Vedeti mora, da vse to, kar danes gleda kot nekaj samo po sebi razumljivega, ni nastalo kar tako preprosto. Treba je bilo jasnih pogledov v bodočnost, treba je bilo vztrajnosti, podrobnega dela in spretnosti, kakor v naši politiki tako tudi v uredništvu Slovenskega vestnika. Vsa ta odgovornost danes ni manjša, kot je bila v preteklosti zadnjih 20 let. In tudi v bodoče se ta odgovornost ne bo zmanjšala.

x x x

Zopet se bom s svojimi razmišljanji vrnil nazaj v našo bližnjo preteklost.

Pred drugo svetovno vojno je bila v Avstriji prepovedana vsaka literatura delavskega gibanja. Če so oblasti našle pri komu kaj napisanega, kar je govorilo proti režimu in proti vojni ali pa o sodelovanju delavcev, kmetov in delovne inteligence, je bil obsojen na več let ječe. Že en samcat letak, ki je pozival državljanke, naj se strnejo v borbi proti vojni, je bil dovolj, da te je sodišče obsodilo na pet let ječe. Današnji generaciji se bo vse to zdelo neverjetno, toda tako je bilo. Živih prič ne manjka. Tudi dokumenti so ohranjeni.

Vendar so bili ti časi še zelo mili v primerjavi s tem, kar je pozneje sledilo. Ko je Avstrijo zasužnjil Hitlerjev nacizem, so se večkrat zagugale vislice pod težo trupel, pri katerih so zasledili protifašistično literaturo. Jeseni leta 1942 so pri nas aretirali prve upornike, od katerih je bilo aprila 1943 trinajst obglavljenih na Dunaju.

Tudi izseljevanje koroških Slovencev l. 1942 je bil akt, katerega brutalnosti in zločinske vsebine današnja generacija skoraj ne more razumeti. Družina je živela na rodnem domu, se veselila, garala in složno ustvarjala. In v tako družino je pomladanskega jutra 1942, ko je vstala, da bi šla na delo, vdrla policija in ukazala: »In einer halben Stunde muss die ganze Familie den Hof verlassen!« Vse premoženje je bilo zaplenjeno in pozneje razlašeno. Več sto koroških slovenskih družin je bilo odtrganih od svoje rodne grude in odpeljanih daleč v neznano mrzlo tujino. To strašno grozodajstvo je nemški nacizem počenjal povsod, kjer prebiva slovenski narod, kakor na Koroškem, tako na Štajerskem, na Gorenjskem in Dolenjskem. Na Primorskem pa so to delali italijanski fašisti.

»In bili bi ničvredni strahopetci, če se ne bi tisti, ki smo še ostali doma, uprli zločinskemu

nacizmu s puško v roki.« smo ugotovili na zadnjem obnem zboru Zveze koroških partizanov. Uprli smo se, bojevali smo se, kakor je veleval čas. In zmagali smo. Borba koroških partizanov v sklopu osvobodilne borbe slovenskega naroda in narodov Jugoslavije je priznana kot del borbe zavezniške protihitlerjevske koalicije za njegovo uničenje. Koroški partizani smo priznani zavezniški vojaki druge svetovne vojne.

x x x

Tudi naša organizacija, zveza bivših koroških partizanov, praznuje letos dvajsetletnico svojega obstoja. Zato bi rad navedel nekaj citatov iz dosedanjih obnih zborov te naše borbene protifašistične organizacije, v katero so vključeni bivši partizani, katerim prav gotovo ni vseeno, kako koroški Slovenci živimo in kako se razvijamo. Tako smo med drugim ugotovili in ugotavljamo:

Kot bivši borci in borke proti fašizmu smo prevzeli od naših padlih tovarišev sveto oporoko, ki je zapopadena v programu naše organizacije. Ta program pa je slej ko prej aktualen, ker pravi, da ima Zveza koroških partizanov namen, da druži bivše člane aktivnega odpora proti fašizmu, da goji in dviga protifašistično in demokratično miselnost in da v ta namen vrši sestanke, prireditve in izdaja svojo literaturo; da sodeluje pri dokončnem izkoreninjenju velenemške in nacistične miselnosti, da išče stike in sodelovanje s podobnimi organizacijami drugih dežel, da na ta način utrjuje prijateljstvo z drugimi narodi ter utrjuje anti-fašistično in demokratično enotnost z avstrijskim narodom.

Naša organizacija obstaja in dela po teh načelih že polnih dvajset let. Ta načela so za vse člane nujna in prostovoljna naloga. Ta načela so sveta oporoka mrtvih partizanov, ki počivajo širom po koroški zemlji. Iz teh načel se učimo, da na razvoj človeške družbe ne smemo gledati površno in brezbrizno, marveč se moramo aktivno vključiti v prizadevanja za boljšo in pravičnejšo družbeno ureditev, za človečanske pravice, za mirno sožitje, za odpravljanje hladne vojne, za mir in bratstvo med narodi na podlagi popolne enakopravnosti, vseeno, kakšen jezik ljudje govorijo. Resnična svoboda bo naš planet zajela šele, ko bodo svobodni vsi narodi, ki so danes še zasužnjeni, in ko si bodo svojo usodo lahko krojili sami.

Zveza koroških partizanov ni navadno društvo bojnikov, ki so po zmagi odložili orožje, da sedaj v miru uživajo sadove te borbe. Ne! Partizani smo še vedno budni in stojimo dosledno na straži za demokratične pridobitve, ki smo jih dosegli z našo borbo in žrtvami. Na temelju partizanske borbe smo priborili naše nacionalne pridobitve in naše demokratične pravice. Med nje spada v prvi vrsti 7. člen državne pogodbe. Dejstvo pa je, da bo ta člen upoštevan in izvajan samo toliko, kolikor bo-

Med najbolj aktivna slovenska prosvetna društva spada SPD „Bilka“ v Bilčovsu, katerega pevski zbor pod vodstvom Valenčine Kapusa redno sodeluje na vseh prireditvah.

mo sposobni in vztrajni, da bodo njegova do- ločila praktično uresničena. Koroški Slovenci se izživljamo v prosvetnih društvih, v zdru- gah in drugih organizacijah po svoji volji in po svojem hotenju. Imamo srednjo šolo, našo gimnazijo, imamo slovenske oddaje v radiu Celovec in še več drugega. Vse to so končno pridobitve narodnoosvobodilne borbe in tisti aktivni člani našega ljudstva, ki te pridobitve gojijo, ki jih oblikujejo in čuvajo ter jim da- jejo sodobno vsebino, so vredni priznanja, kajti nihče ne more bolj ceniti teh ljudi, kot mi par- tizani. Veseli smo, ko vidimo, da so za nami mlajši rojaki, ki z ljubeznijo in požrtvoval- nostjo čuvajo in razvijajo pridobitve mrtvih in živih partizanov.

V bodočnost gledamo pogumno in samoza- vestno, z velikim zaupanjem. Skrbi pa nam povzroča dejstvo, da se zgodovina progresiv- nih mednarodnih naporov po naših solah pre- malo ali sploh nič ne poučuje. Vsekakor pre- malo se v solah omenja zločinska doba naci- stične Nemčije in fašistične Italije. Naša mla- dina se iz zgodovine uči le o cesarjih in kraljih, o baronih in grofih srednjega veka. Ta zgodo- vina povečuje zasužnjevalne vojne pohode kot junaštva, nacističnih taborišč, »kjer smrt se je do smrti utrudila in kjer se svetopisemski pekel na zemlji je uresničil« — kakor je bilo zapisano na vhodu k nedavni razstavi nem- škikh uničevalnih taborišč v Ljubljani — pa ne omenjajo.

Ta molk je zelo nevaren za sedanjost in še posebno za bodočnost. Naša mladina mora zvedeti resnico o zadnji svetovni vojni. Le ta- ko bo lahko oblikovala bodočnost in se obva- rovala vojn.

Se je čas, da razkrinkavamo nacizem in fašiz- zem kot najbolj imperialistično, najbolj šovin- istično in najbolj reakcionarno obliko finanč- nega kapitala, ki do delovnih ljudi goji naj-

bolj okrutno mržnjo. Posebno nevaren je duh nemškega nacizma, ki v naši državi še vedno zastruplja demokratično ozračje. Nevaren je v obliki raznih nacionalističnih društev, v ob- liki podvigov profesorja Borodajkewicza in nevaren je v obliki nezaslišano milih obsodb na procesih proti nacističnim vojnim zločin- cem, ki so se zatekli prav v Avstrijo, da so bili tukaj takorekoč oproščeni vsake krivde, medtem ko so bili v domači državi obsojeni na smrt.

x x x

Moj prispevek za dvajseto obletnico izhaja- nja in borbe Slovenskega vestnika je kratek, ima pa namen pomagati, da bi naša mladina spoznala resnico o življenju in boju koroških Slovencev.

Novejši čas zahteva od vsakega naroda str- njenost delavcev, kmetov, obrtnikov in njiho- ve inteligence. Za majhen narod, posebno pa še za njegov del, ki živi kot manjšina, pa je enotnost produktivnega ljudstva življenjske važnosti. Zgodovina nas je naučila, da smo tu- di koroški Slovenci na svoji zemlji nepremag- ljivi. Ko je preko naše zemlje in našega narod- nega telesa divjal pozverinjeni nacizem, smo enotni, kot še nikoli poprej, pod vodstvom Osvobodilne fronte preživeli smrtno obsodbo, ki jo je nad nami izrekel in jo tudi uresničeval.

Če hočemo prihraniti bodočim pokolenjem podobno trpljenje in če jim hočemo zagotoviti mirno in srečno bodočnost, je danes enako kot v preteklosti potrebna vsestranska združitev našega ljudstva z jasnim pogledom v bodoč- nost. Pri tem je vseeno, če delamo z rokami ali z glavo. Eni smo drugim pogoj in eni brez drugih ne moremo živeti. Slovenski vestnik naj bi tudi v bodoče prispeval k temu svoj del, kakor ga je prispeval v preteklosti.

Karel Prušnik-Gašper

Dvajset let našega lista v številkah

V trenutku, ko se oziramo na minuli dvajset let „Slovenskega vestnika“, se nehote vsiljuje želja, da bi to dobo prikazali tudi v šte- vilkah. Govorica števil je vedno zanimiva — pravijo, da je tudi naj- bolj točna in resnična — ter odkriva stvari, ki jih sicer na prvi pogled sploh ne bi opazili. Tudi v našem konkretnem primeru je s pomočjo števil mogoče napraviti najrazličnejše ugotovitve, ob katerih se nam bo delo, ki ga je v teh dvajsetih letih opravil naš list, prikazalo v novi zanimivi luči. Predvsem pa se nam bodo odprli pogledi na tisto plat lista, ki jo je mogoče zjeti s statističnimi podatki in o kateri si bralec navadno le zelo redko ali sploh ne dela zaključkov.

Kot nekakšno izhodišče vsega te- ga razglabljanja naj velja ugo- tovitve, da je v dvajsetih letih izšlo skupno 1254 števil „Slovenskega vestnika“; današnja jubilejna šte- vilka, ki spada že v 21. leto živ- ljenjske dobe našega lista, pri tem seveda ni upoštevana. Za povpreč- ni obseg posamezne številke smo vzeli osem strani in izračunali, da bi z vezavo vseh dvajsetih letnih- kov „Slovenskega vestnika“ imeli pred seboj knjigo, ki bi obsegala 10.000 strani, njena debelina pa bi z ozirom na to, da je posamezni letnik debel približno 2 cm, znaša- la brez platnic 40 cm. Ker pa „Slo- venski vestnik“ ne izhaja v enem samem izvodu, marveč v mnogih

tisočih, si pač težko predstavljamo, kakšen stolp bi lahko zgradili, če bi položili eno na drugo vse števil- ke, ki so doslej šle v svet: že pri nakladi samo 1000 izvodov bi nam- reč dosegli višino 400 metrov!

Do podobnih zaključkov lahko pridemo, če vzamemo za podlago računov teže. Pri posamezni številki je le-ta res malenkostna, komaj do- brih 25 gramov, toda že pri nakladi 1000 izvodov znaša 25 kg, pri na- kladi 5000 izvodov 125 kg itd. Vseh 1254 števil skupaj tehtata „samo“ 31,3 kg, toda že pri vsakih tisoč iz- vodov naklade se teža poveča na 31.300 kg ali 31,3 tone, kar pomeni, da je bilo za tiskanje „Slovenskega

vestnika“ v minulih dvajsetih letih potrebnih več sto ton papirja.

Tudi glede površine bi lahko na- pravili nekaj zanimivih računov. Po- vršina ene strani našega lista znaša 1500 kvadratnih centimetrov ali 0,15 kvadratnega metra ter doseže pri osemstranski številki 1,2 kvadratne- ga metra, medtem ko bi z vsemi do- sedanjimi številkami mogli pokriti površino 1500 kvadratnih metrov. Račun pa nas povede še dalje: z vsakim tisočem naklade vseh dose- danjih števil pa 1.500.000 kvadrat- nih metrov ali poldrugi kvadratni kilometer; torej bi že naklada 3000 izvodov zadostovala, da bi pokrili površino, ki bi ustrezala približno velikosti današnjega Celovca.

Še bolj presenetljiva postane sli- ka, če spregovorimo o širini in dol- žini. Posamezna stran „Slovenskega vestnika“ je široka 32 cm in če po- ložimo vseh osem strani ene številke drugo poleg druge, dosežemo širino 2,56 m, pri vseh dosedanjih števil- kah pa bi znašala že 3200 metrov. Pri vsakem tisoču naklade posame- zne številke dobimo 2560 metrov ši- rine, katere pa se pri upoštevanju vseh dosedanjih števil ob enaki nakladi poveča na 3.200.000 me-

trov ali 3200 kilometrov. — Na širi- kolonski strani je posamezna vrstica dolga približno 7 cm. Da bo račun lažji, vzamemo kot osnovo samo 100 vrstic v enem stolpcu (pri manj- ših pisavah, ki jih prav tako upo- rabljamo v našem listu, jih je seve- da znatno več) in račun nam bo po- vedal, da je na eni strani 28 metrov oziroma v eni številki 224 metrov besedila. V vseh dosedanjih števil- kah je bilo torej po tem računu ob- javljenih okroglo 280 km besedila, kar nekako ustreza razdalji med Ce- lovcom in Linzem.

Še bolj pa nas bodo številke pre- senetile, če bomo v račun vključili tudi naklado. Že pri nakladi 1000 izvodov znaša dolžina v eni sami številki objavljenega besedila 224 kilometrov, pri isti nakladi vseh šte- vilk pa 280.000 km. Za primerjavo navajamo, da znaša oddaljenost Lune od Zemlje 384.000 km; to po- meni, da je šlo s „Slovenskim vest- nikom“ v zadnjih dvajsetih letih v javnost toliko gradiva, da bi z njim, če bi ga razvrstili v eno samo dolgo vrsto, lahko že precejkrat izmerili razdaljo med našim planetom in njegovim naravnim satelitom. Ali še drugače: besedilo dosedanjih šte- vilk pri vsakem tisoču naklade kar sedemkrat sega okoli Zemlje.

Do najbolj imponantnih rezulta- tov pa pridemo, če za podlago

računov vzamemo število objav- ljenih besed. Ugotovili smo, da je na eni strani povprečno natiskanih okoli 2500 besed; v osemstranski številki jih je torej 20.000, za vse dosedanje številke skupaj pa je bilo treba napisati 25 milijonov besed. Z vsakim tisočem naklade posamezne številke je potemtakem šlo v svet 20 milijonov besed, z vsakim tisočem naklade vseh 1254 števil pa v minulih dvajsetih letih — 25.000.000.000 besed!

To zanimivo igranje števil bi se- sediti lahko še poljubno nadalje- vali. Lahko bi na primer vključili, koliko člankov je „Slovenski vestnik“ doslej posvetil recimo na- rodnostnim vprašanjem, kolikokrat je poročal o raznih kulturnih in drugih prireditvah, koliko gradiva je namenil mladini, kmečkim lju- dem in podobno. Prav tako zani- miva pa bi bila tudi statistika, ki bi v luči našega lista pokazala, koliko napadov, diskriminacij in primerov hujkanja je bilo v zad- nji dvajsetih letih proti sloven- skemu ljudstvu na Koroškem itd. itd.

Šele tako si moremo nekoliko bolj realistično predstavljati, kaj pomeni dvajset let našega lista, ki je ves ta čas zvesto, dosledno in pogumno zastopal koristi koro- škikh Slovencev.

-rj

Razgibajmo ljudsko-prosvetno dejavnost!

Naša prosvetna društva imajo visoko in plemenito nalogo, širiti splošno znanje in kulturo — skratka prosveto med slovenskim življem na Koroškem. Za uspešno izpolnjevanje te naloge pa je nujno potrebno sodelovanje vseh, ki se zavedajo, da je primerna stopnja izobrazbe našega človeka cilj, za katerega se izplača vložiti vzhano mero idealizma in nesebičnega dela.

Razveseljuje, da so nekatera naša društva precej razgibana. Žal pa so tudi društva, v katerih skoraj ni nobene dejavnosti, čeprav bi se s primerno pobudo ter s sodobnimi razvoju časa ustrezajočimi prijemi tudi v teh krajih dalo marsikaj doseči na neizčrpnem, pestrem področju ljudske in narodne prosvete. Potrebno je le, da se v kraju, kjer je prosvetno društvo, odloči nekaj ljudi, fantov in deklet, ki resno zasnujejo načrt za kakršnokoli društveno prireditve. Če ga bodo uresničevali z odločno vztrajnostjo, bo gotovo tudi nekaj nastalo, doseženi uspeh pa jih bo navdušil ter jim bo močna pobuda za nova ustvarjanja.

Glavna odgovornost za napredek organizacije razumljivo pripade društvenemu odboru, kateremu so člani društva izrekli zaupanje in mu s tem naložili nalogo, da se prizadeva za skupni uspeh. Tej nalogi se tudi posamezni odborniki ne bi smeli izmikati, kajti dolžnost vsakega odbornika je, da aktivno sodeluje na sejah, na katerih se sprejemajo sklepi in delajo načrti za posamezne akcije društva. Predvsem pa je sodelovanje vseh potrebno pri izvajanju sklepov in uresničevanju načrtov. Nikakor namreč ni prav, če nekateri samo čakajo, kaj in kako bodo napravili drugi, sami pa se v najboljšem primeru še udeležijo prireditve in potem pravijo: lepo in dobro je bilo! Ne pomislijo, da bi bil uspeh lahko še veliko lepši, če bi tudi sami vložili svoje sile in svoje znanje.

Vendar pa to ne velja samo za odbornike, marveč za vse, ki so zavzeti za kulturno prizadevanje, za vse člane in prijatelje društva. Z združenimi močmi je mogoče doseči res zadovoljive uspehe, zato je treba k sodelovanju pritegniti čimveč ljudi, kar tudi ni težko, kakor kažejo izkušnje pri mnogih prosvetnih društvih.

Priprave za pevce in igralske nastope seveda zahtevajo veliko truda in časa za vaje. Brez vaj ne gre, to vedo zlasti naši pevski zbori, ki morajo nenehno vaditi. Pri vajah pa je važno, da se jih pevci ali igralci tudi redno udeležujejo, kajti nereden obisk vaj ne pomeni le netovarištva do ostalih članov aktiva, marveč otežkoča delo predvsem pevovodji ali režiserju, hkrati pa ogroža tudi končni uspeh prireditve.

Čas, ki ga žrtvujemo za prosvetno delo in z njim povezane vaje, je vsekakor dobro izkoriščen. Tako delovanje je namreč tudi zelo poučno in zato koristno. Torej je to najlepši in najboljši način oblikovanja prostega časa, ki ga imamo ob sedanjih ureditvah delovnega tedna in tudi na kmetih, kjer je mehanizacija v veliki meri nadomestila delovno silo, mnogo več kot prej nekdaj.

S prednostmi takega oblikovanja prostega časa je treba seznaniti predvsem mladino, ki jo bomo s tem tudi odtegnili kvarnim vplivom gostilniškega vzdušja in jo obvarovali pred nevarnostmi dvomljive družbe. Ni res, da sedanja mladina ne bi imela zanimanja za prosvetno dejavnost. Treba jo je samo pritegniti k delu ter ji nuditi tudi kaj takega, kar ustreza njenim željam in nagnjenjem. Sploh bi morala prosvetna društva stremeti za tem, da bi oblike svoje dejavnosti čimbolj prilagodila potrebam današnjega časa, ki so pač v marsičem drugačne, kot so bile pred desetletji.

Nedvomno glavna naloga prosvetnih društev je izobraževanje. V prvi vrsti bi morala tej nalogi služiti društvena knjižnica, ki je po svoji urejenosti in svojem obratovanju sploh najbolj zanesljiv barometer za razmere v posameznih društvih. Knjiga pomaga človeku bogatiti njegove duhovne dobrine, zato je dolžnost vsakega prosvetnega društva, da približa svojim članom dobro literaturo. Zelo uspešna oblika delovanja v tej smeri so tudi knjižne razstave, kakor je pokazal primer v pliberškem društvu.

Splošni izobrazbi služijo seveda tudi razne druge razstave in je spet treba omeniti društvo v Pliberku, ki je z umetniško razstavo slik in risb napravilo obetajoče korake po poti nove, sodobne prosvetne dejavnosti.

Urejena knjižnica je ogledalo prosvetnega društva

Glede na krajevne razmere je bil načrt morda tvegan in so mnogi dvomili v uspeh, ki pa je bil nepričakovano velik, saj si je razstavo ogledalo okoli 600 ljudi.

Končno bi pliberško društvo lahko omenil kot dokaz tudi še za ugotovitev, da mnoga društva v svojo dejavnost vse premalo vključujejo našo domačo slovensko inteligenco. Za sodelovanje na izobraževalnem tečaju v Pliberku je brez vsakih težav uspelo pritegniti kar šest izobražencev, ki so prispevali zanimiva in poučna predavanja. Takih oblik bi se prav gotovo lahko poslužili tudi drugod.

V društvenem življenju tudi ne bi smeli podcenjevati pomena poučnih izletov, ki ni samo v tem, da taki izleti pospešujejo medsebojno zблиževanje in razumevanje, marveč predvsem nudijo možnosti za spoznavanje zgodovinskih, kulturnih, gospodarskih in družbenih zanimivosti drugih krajev. Zlasti pa so takemu medsebojnemu spoznavanju in izpopolnjevanju namenjeni meddruštveni stiki, ki so tako v ožjem kot v širšem merilu rodili že bogate sadove kulturne izmenjave.

Ze na teh nekaj primerih vidimo, da je prosvetno področje izredno obsežno in nudi najrazličnejše možnosti delovanja. Treba je samo na delo in uspehi gotovo ne bodo izostali. Za vloženi trud nam bo v zadoščenje zavest, da smo prispevali k prosvetljenju našega človeka, ki bo z določeno stopnjo izobrazbe lahko kritično razmišljal in stvarno ocenjeval dogodke okoli sebe. Kulturna raven pa je tudi najboljši »orožje« v srečanju z narodom-sosedom, kar pomeni, da so od prosvetne aktivnosti v veliki meri odvisni tudi uspehi vseh naših prizadevanj za obstoj in razvoj slovenskega življa na Koroškem.

Lovro Poločnik

O SODOBNI kulturni ustvarjalnosti

NA KOROŠKEM

Ob razmišljanju o slovenski kulturni ustvarjalnosti na Koroškem je potrebno, da gledamo na to vprašanje iz čim širšega obzorja, da se zavedamo okolja, v katerem živimo ter posebnih okoliščin, ki so značilne za današnje razmere v koroškem kulturnem življenju. Pri tem ne moremo iti mimo splošnih koroških kulturnih razmer, mimo nemške ustvarjalnosti in nekaterih vidikov, ki vplivajo na kulturno življenje obeh narodov.

V prvi vrsti mislim pri tem na dejstvo, da živimo ob robu dveh jezikovnih in kulturnih prostorov, slovenskega in nemškega oziroma avstrijskega. Danes je sicer moderno reči na stikališču, beseda, ki takoj pogoji asociacijo z gesli most, povezava, izmenjava in podobno. Toda tudi delno že uresničena pravkar omenjena gesla ne spremenijo dejstva, da živimo na periferiji dveh kulturnih krogov, daleč od kulturnih središč, ki so tako za nemško kot za slovensko življenje izven Koroške.

Predočimo si nekaj značilnosti koroškega kulturnega ustvarjanja. Pri tem se ustavimo najprej pri prizadevanjih našega nemške govorečega soseda. Značilno za nemško kulturno ustvarjanje je obrobna lega Koroške z ozirom na pomembna umetniška središča in dejstvo, da je tukaj tudi nemška jezikovna meja. Resno umetniško hotenje naleti zaradi teh vidikov na precejšnje ovire in jih prizadevni skušajo premagovati z gojenjem kozmopolitizma, medtem ko se izživljajo manj ambiciozno, a zato tem bolj nacionalni krogi v nenehnem poudarjanju obmejne lege Koroške ter iz te lege menda pogojenem nemškem »poslanstvu« v tem prostoru.

Resno kulturno prizadevanje nemške govorečih sosedov se je v zadnjih letih brez dvoma močno razgibalo in popestrilo. K temu je v veliki meri pripomogla kulturna izmenjava med Koroško in Slovenijo. Gosťovanja ljubljanske opere in Slovenske filharmonije so v Celovcu vedno izredni kulturno-umetniški dogodki. Nadalje osebnostna iniciativa posameznikov. Pri teh mislim predvsem na ustanovitelja umetnostne galerije arhitekta dipl. ing. Rudolfa Nitscha in njegovo soprogo Josefin Nitsch, katerima je uspelo zainteresirati številno publiko za umetniško ustvarjanje izven Koroške in predstaviti širši javnosti tudi mlade koroške umetnike. »Galerija 61« je vnesla v koroško slikarstvo in grafiko nove akcente in je povezala za to umetnost zainteresirano občinstvo s pomembnimi središči slikarstva in grafike, posebno Ljubljano, ki je postala v zadnjih letih mednarodno priznan center upodabljalne umetnosti.

Zgledu »Galerije 61« je sledila še Heide Hildebrand, ki je v Celovcu (Wulfengasse) ustanovila zasebno galerijo, kjer seznanja zlasti mlajšo publiko z najnovejšo brezpredmetno umetnostjo. Končno je tudi dežela obnovila koroško Deželno galerijo v Burgasse, kjer so stalno izstavljena dela že priznanih koroških slikarjev in grafikov, ki imajo sloves daleč preko mej dežele.

Celovško Mestno gledališče vztrajno skuša uvesti poleg običajnega repertoarja, v katerem prevladujejo operete, tudi moderne opere in dramske predstave, vendar spričo močnega konservativizma občinstva pri tem ni doseglo velikih uspehov. Pomembno obogatitev gledališke ustvarjalnosti v poletni sezoni pomenijo komedijske igre ansambla Porcia v Spittalu ob Dravi, ki jih vodi intendant Herbert Wochinz. To je skupina poklicnih igralcev, ki predvaja klasične komedije na zelo visoki ravni. Poletne igre na Petrovi gori v Brežah so doslej seznanile široke kroge s klasičnimi odrskimi deli svetovnega slovesa, lani pa je vodja teh

iger arhitekt Hannes Sandler prešel na sodobne dramske avtorje; lani je bil na sporedu Bertold Brecht, letos pa se mu bo pridružil še Fritz Hochwälder.

Bolj v senci javnega zanimanja se dr. Friedrich Holy in Arno Petschaidler s peščico sodelavcev iz gledališča in radia Celovec trudita, da bi maloštevilni a zvesti publiko približala novejšo in najnovejšo literaturo v bralnih večerih tako imenovane »Gruft« v kleti Doma umetnikov. Brez hrupa, toda vztrajno si utirajo pot v javnost liriki Christine Lavant, Heinz Pototschnig in Helmut Scharf. Znani kulturni kritik in avtor Humbert Fink se je uveljavil preko meja Koroške in je pred krat-

Med mlade koroške umetnike spada tudi naš rojak, akademski slikar Valentin OMAN

kim prevzel redakcijo avstrijske literarne revije »Wort in der Zeit«. Avantgardistična literarna revija »Eröffnungen« je s Koroško povezana po njenem iniciatorju in izdajatelju H. F. Kultererju, ki je v nekaterih številkih svoje revije objavil tudi primere sodobne slovenske literike.

Poleg teh zelo nepopolno nakazanih resnih kulturnih in umetniških prizadevanj, ki zajamejo razmeroma majhen krog ljudi, je močno razvita dejavnost raznih društev in ustanov, ki vidijo svojo nalogo v oživljanju in gojenju tako imenovane »domovinske« kulture ter v ohranjanju in utrjevanju nemškonacionalne miselnosti. Številne, tudi na dvojezičnem ozemlju ustanovljene godbe v obnovljenih starih nošah iz nemških krajev dajejo okvir tem prireditvam, ki pa spadajo v drugo, manj simpatično sliko koroškega kulturnega delovanja.

Ta kratki oris nemške kulturne dejavnosti naj bi omogočil primerjavo s slovenskim kulturnim prizadevanjem v deželi. Ob tej primerjavi je treba tako za nemško kot tudi za slovensko ustvarjanje omeniti skupni moment obrobne lege, ki pa slovenski manjšini spričo oddaljenosti od slovenskega kulturnega središča povzroča še posebne težkoče.

Če primerjamo obseg in vsebino našega prosvetnega dela, vendar smemo trditi, da se brez strahu lahko merimo z našimi nemško govorečimi sosedi. Naše kulturne prireditve so celo na višji ravni kot pa hrupne manifestacije nemštva na dvojezičnem ozemlju. Brez dvoma dosegamo in prekašamo tako imenovano koroško »domovinsko kulturo«, ne moremo pa tega trditi glede na prejšnjo orisana resna kulturna in umetniška prizadevanja večinskega naroda.

Naša prosvetna dejavnost je še vedno narodno-obrambena značaja — čeprav ne po naši krivdi. Se vedno je v ospredju boj za ohranitev narodnosti in za narodne pravice, kar se bolj ali manj izraža v vseh naših prosvetnih prizadevanjih. Proces integracije je močno napredoval na

področju politike, kjer smo za avstrijske oziroma koroške stranke zanimivi predvsem kot volivci. Integracija na jezikovno-kulturnem področju v taki obliki in meri kot v politiki že smiselno ni možna, pač pa je možno izboljšanje odnosov med večinskim narodom in manjšino, spoznavanje kulture manjšine po večini in sodelovanje pri kulturnih prireditvah ob posebnih priložnostih, na primer ob državnih praznikih.

Res je bilo v tej smeri že veliko narejenega in so se odnosi med obema narodoma bistveno izboljšali. Kulturna izmenjava med Koroško in Slovenijo, med obmejnimi občinami in med društvi je veliko doprinesla k medsebojnemu spoznavanju ter preprečila pot v izolacijo, v kateri je ustvarjalni razvoj manjšine nemogoč. Dejstvo pa je tudi, da je kljub določilom državne pogodbe še mnogo za manjšino življenjsko važnih vprašanj, med drugim tudi na področju šolstva, ostalo nerešenih ali so bila rešena zelo pomanjkljivo in nikakor v korist prizadete manjšine.

V teh razmerah je prišlo v zadnjih letih v kulturnem ustvarjanju koroških Slovencev do nekaj zanimivih pojavov, ki so deloma vznemirili, deloma razveselili, na vsak način pa razgibali kulturne duhove. Mislim tu na nastop mlade generacije v kulturno-umetniški dejavnosti koroških Slovencev, na literarno glasilo mladih z imenom »mladje«, na nastop odra »mladje« in končno na izid treh knjig sodelavcev mladja.

Medtem, ko je do nastopa mladjevev črpala koroška slovenska ustvarjalnost skoraj vse brez izjeme iz tradicije ljudske umetnosti in se je skušala v obliki novih stvaritev približati le-tej, so mladjevi odločno pretrgali s to tradicijo in se podali na težavno pot iz pokrajinske izolacije v dohitevanje sodobnih literarnih tokov. Zato tudi ne bi bilo smiselno, primerjati dela mladjevev s stvaritvami naših »ljudskih« umetnikov, na primer Milke Hartmanove, Valentina Polanška, Folteja Hartmana, Pavleta in Mira Kernjaka ter Toneta Nageleta. Izhodišče le-teh in mladjevev je namreč povsem drugačno.

Vzrok za to, da so mladjevi naleteli na deloma vehementno kritiko, takoj ko se je poglobilo prvo veselje nad njihovim nastopom, je vsaj delno v tem, da manjka ustvarjalne generacije med prej omenjenimi umetniki, ki črpajo iz tradicije, ter generacije, ki stopa sedaj v ustvarjalna leta. V tem je tudi prepad med onim, česar je bil povprečen koroški bralec vajen doslej, in tistim, kaj in kako pišejo mladi. Mislim, da je kritika to prezrla kakor tudi dejstvo, da mladjevi kljub vidnim uspehom še niso našli dokončnega izraza svojih umetniških hotenj, kar je spričo njihove mladosti tudi razumljivo. Zato ne moremo oceniti (in vreči v koš) dosežanega dela mladjevev kot edine javni izraz hotenja in sposobnosti mlade generacije, kakor je tudi še prezgodaj presojati, ali je mladi generaciji že uspelo dohiti sodobne literarne tokove in se prebiti iz konvencionalnega pokrajinskega obroča.

Zelja po tem je brez dvoma legitimna; kolikor so bila sredstva primerna in umetniški polet dovolj močan, pa bo pokazal nadaljnji razvoj, ki ga je treba spremljati s stvarno kritiko, tudi če kritizirani živčno in prezirljivo reagirajo nanjo. Ali bo mlada generacija pripravljena in sposobna, dati umetniški izraz našemu človeku, njegovim narodnostnim, socialnim in občečloveškim tegobam in vrlinam, bo odvisno od tega, ali bomo znali ustvariti pogoje, v katerih je ustvarjalno delo možno. K tem pogojem spada v prvi vrsti nenehna skrb za šolanje in izobraževanje slovenskega človeka, ki je nosilec naše spreminjajoče se, a vedno žive kulture.

A. P.

Izobraženci morajo biti povezani z ljudstvom

„Koroški Slovenci v svojem narodnem življenju hudo občutijo pomanjkanje slovenske inteligence in se s tem večjim zaupanjem ozirajo na dijaške vrste v prepričanju, da bodo iz teh vrst prišle sile, ki bodo dajale slovenskemu življu novih smeri... Polno zaupanja gleda ljudstvo na vas v prepričanju, da ste njegovi, da vi ljubite in spoštujete to, kar ljubi in spoštuje ljudstvo, da so tudi vam svete njegove svetinje, ki so jedro našega ljudstva ohranile zvesto rodu in jeziku... Narod gleda na vas v zaupanju, da ste njegovi, da ste i vi preprosti in ostanete preprosti, kakor je naš narod preprost. Naši delavci in naši kmetje so ravno taki gospodje kakor uradniki in trgovci po mestih... Prava inteligenca ljubi svoj narod, če je še tako preprost; to si želi od vas tudi vaš narod, da ga ljubite v njegovi preprostosti, pa naj bi vas poklic postavil na odlična mesta!“

Tako je govoril leta 1927 poslanec Ivan Starc študentom na počitniškem zborovanju v Pliberku. S tem je jasno izpovedal, kaj pričakuje ljudstvo od študirajoče mladine.

Čeprav se je čas, v katerem študiramo, zelo spremenil, ostane študirajoča mladina tudi danes barometer narodne bodočnosti. Naš čas je nemiren, vsakdo se bolj kot poprej sprašuje o smislu človekovega življenja, z ogromnim razvojem v zadnjih letih se je razvil tudi znanstveni položaj. Človek je v tehniki silno veliko ustvaril. Kljub temu pa politični in socialni problemi industrializacije še niso popolnoma rešeni. Prepad med tehničnim napredkom in človeško zavestjo se je le še povečal.

Dovolj je na svetu lakote in bede, še vedno niso vsi uvideli, da je vojna nesmiselna. Naše znanje o človeku in njegovih težnjah v družbi se veča. Vse to je za nas ugodna prilika, da premagamo materialne sile in jih podredimo kulturnemu razvoju. Človek mora biti subjekt in ne objekt razvoja, odgovoren gospodar in ne člen brez svobodne volje. Zato je treba urediti materialno in socialno okolje tako, da se lahko vsak razvije v osebnost. Država mora postati socialna in kulturna država, v kateri so človekove pravice nedotakljive.

—oo—

Nov čas za koroško študirajočo mladino je napočil predvsem z ustanovitvijo slovenske gimnazije leta 1957. To so koroški Slovenci zmogli zato, ker so vsi skupno zastavili svoje moči. Koroški Slovenci še nikoli nismo imeli toliko študirajoče mladine kot dandanes. Samo na slovenski gimnaziji je bilo v minulem šolskem letu 360 dijakov; leta 1963 je bila na slovenski gimnaziji prva matura in danes študirajo absolventi te šole na avstrijskih univerzah in visokih šolah.

Večina slovenskih študentov študira na Dunaju, kamor so prihajali že Stritar, Levstik, Jurčič, Prešeren, Cankar in drugi stebri v razvoju slovenske kulture. Na dunajski univerzi sta delovala znanstvenika Fran Miklošič z južne štajerske in Jožef Štefan iz Šempetra pri Celovcu.

Večje število koroških slovenskih študentov je prišlo na Dunaj po plebiscitu. Že leta 1923 so ustanovili na Dunaju svojo študentsko organizacijo »Klub koroških slovenskih akademikov na Dunaju«, današnji »Klub slovenskih študentov na Dunaju«. Klub je štel tedaj 17 ustanovnih članov, med katerimi so bili prelat dr. Rudolf Blüml, ravnatelj slovenske gimnazije v Celovcu dr. Jožko Tischler, prof. Jožko Hutter, ing. Marko Polzer in drugi. Tedaj so zahajali v klub tudi dr. Rajko Ložar, sedanjí pisatelj in dramatik dr. Bratko Kreft, znani slovenski skladatelj Marijan Kozina in sedanjí univ. prof. dr. Fran Zwitter.

Nacistična oblast je klub razpustila, po zlomu nacizma pa so ga študentje spet obnovili. V petdesetih letih se je prizadeval zlasti za omilitve notranjih nasprotij ter izoblikoval ustaljeno idejno in klubsko-politično podlago, namreč da je klub študentska samostojna, demokratska, nadstrankarska narodna organizacija, ki temelji na vrednotah slovenskega materinega jezika. Ta klubova podlaga je bila že leta 1923 sama po sebi razumljiva in nikomur ni bila problem, vendar študentje niso zanimali tudi drugih vrednot.

Od vsega začetka so spremljale klub precejšnje težave, ker ni imel lastnih prostorov. Sprva so se shajali slovenski študentje v tiskarni Machat, kjer so tiskali tudi »Koroškega Slovence«; po drugi svetovni vojni so se zbirali v sobah posameznih članov, po gostilnah ter v klubskih prostorih Hrvatskega akademskega kluba. Leta 1961 je priskrbel slovenskim študentom p. Ivan Tomažič začasni visokošolski dom »Korotan«, v katerem je tudi klub dobil svoj sedež. V tem domu stanuje danes tretjina klubskih članov in tudi klubu je bil s tem v zadnjih letih bistveno olajšan razmah. Medtem se uresničuje novi »Korotan«, ki bo imel prostora za vse slovenske študente na Dunaju.

Danes študira na Dunaju nad 40 slovenskih koroških študentov. Leta 1923 je bilo 17 ustanovnih članov, leta 1927 je štel klub samo osem članov in tudi leta 1959 je bilo na Dunaju le 15 članov kluba. V tem letu pa ima klub 39 članov (med temi 12 deklet), od katerih jih je 25 maturiralo na slovenski gimnaziji v Celovcu. Slovenski študentje se shajajo na tedenskih sestankih, na katerih izpopolnjujejo svojo izobrazbo, spoznavajo slovensko kulturo, literaturo in zgodovino ter aktualna vprašanja iz življenja manjšine. Nekaj sestankov je posvečenih tudi družabnosti in razvedrilu. Za spored sestankov skrbijo večinoma študentje sami in se s tem šolajo, deloma pa jim predavajo tudi gostje z Dunaja, s Koroške in iz Slovenije. Kadar utegnejo, pa hodijo na izlete v okolico Dunaja, na razstave in razne prireditve.

Ogleimo si še, v katerih avstrijskih mestih

Poslopje dunajske univerze, na kateri študira tudi večina koroških slovenskih visokošolcev

lahko študira slovenski študent. V Avstriji imamo šest visokošolskih mest: Dunaj, Graz, Innsbruck, Salzburg, Leoben in po zakonu z dne 5. 7. 1962 tudi Linz. Na Dunaju je osem visokih šol — univerza (filozofija, medicina, pravo, katoliška in protestantska teologija), tehnika, visoka šola za živilozdravnike, agronomija (poljedelstvo, gozdarstvo), svetovna trgovina, dve umetniški akademiji in glasbena akademija. Graz ima tri visoke šole — univerzo, tehniko in glasbeno akademijo. V Innsbrucku je samo univerza s štirimi fakultetami, v Salzburgu pa univerza s teološko in filozofsko fakulteto ter glasbeno akademijo »Mozarteum«. V Linzu nameravajo otvoriti visoko šolo za socialne in gospodarske vede; v najnovejšem času pa se za visoko šolo poteguje tudi Celovec.

Omeniti je treba tudi nemške študentske organizacije, ki vabijo mladega študenta, ko pride v visokošolsko mesto. Samo na Dunaju je okoli 70 takih organizacij, ki pa slovenskih študentov doslej niso uspele pritegniti. Najmočnejše študentske organizacije na Dunaju so korporacije, združene v meščanskem bloku CV in KV (Cartellverband katholischer österreichischer Studenten in Kartellverband katholischer nichtfarbentragender akademischer Vereinigungen Österreichs). Takih organizacij, za katerimi stoji ÖVP, je skupno kar 30; vse so precej nemško-nacionalne in gledajo bolj na svojo korist. Mnogo organizacij imajo tudi izrazito nemško-nacionalne svobodnjaške korporacije (Wiener Korporationsring), medtem ko Zveza socialističnih študentov (Verband sozialistischer Studenten) zastopa program SPO.

Te skupine tvorijo politične frakcije v avstrijskem visokošolskem zboru (Österreichi-

sche Hochschülerschaft), ki je javno-pravno študentsko predstavništvo. Volitve so vsaki dve leti. Pri zadnjih volitvah leta 1965 je dobil meščanski volilni blok (Wahlblock) 11 mandatov, svobodnjaški in nemško-nacionalni študentje (Ring freierlicher Studenten) tri mandate in Zveza socialističnih študentov dva mandata. Poleg navedenih organizacij je še mnogo drugih, ki pa nimajo posebnega pomena in vpliva.

Vse te organizacije ne morejo v večjem številu pritegniti slovenskih študentov in tudi večina nemško govorečih študentov ni organizirana. Kljub temu pa so se začeli slovenski študentje na Dunaju kar uspešno uveljavljati. V zadnjih letih so navezali precej stikov z drugimi avstrijskimi študenti, kar je klubu in narodnemu delu samo koristilo. Klubski pevski zbor je že večkrat nastopil na koroških večerih s slovensko pesmijo, višek pa je dosegel v tem študijskem letu, ko je na povabilo Österreichische Hochschülerschaft priredil pod pokroviteljstvom dekana pravne fakultete večer slovenske pesmi.

Katera pereča vprašanja se pojavljajo danes v visokošolskem življenju? Priznati moramo, da je naša država toliko napredna, da lahko študira vsak, torej tudi koroški Slovenec. Zakon o študijski pomoči iz leta 1963 je omogočil študij tudi tistim, katerim je bila prej pot na visoko šolo zaprta zaradi socialnega položaja. Nedvomno pa je zdaj največji problem na visokih šolah pomanjkanje profesorjev in prostorov. Medtem ko se je v zadnjih letih število rednih profesorjev le neznat-

no povečalo in je bilo dograjenih le nekaj novih prostorov, pa je število študentov poraslo čez mero. Po časopisu »quovadis« (1. letnik, štev. 6, maj 1966) bo leta 1980 primanjkovalo v Avstriji 50.000 absolventov visokih šol, med temi 16.500 inženirjev, 7300 srednješolskih učiteljev, 6000 diplomiranih trgovcev, 3000 agronomov in prav toliko zdravnikov.

Vidimo, da se tu odpirajo nove možnosti, ki jih bodo morali izrabiti tudi koroški Slovenci. Zato je treba omogočiti študij še več otrokom. Imamo slovensko gimnazijo, katera nudi ugodnosti, ki jih druge gimnazije nimajo: že od vsega začetka je dijakom odprto pogled v dva evropska svetova — v germanškega in slovanskega, kar je dandanes, v času dialoga, neobhodno potrebno in izredno važno.

—oo—

Študirajoča mladina je barometer narodne bodočnosti. Zato razgledan slovenski študent ne more in ne sme mimo vseh tistih vprašanj, ki zadevajo danes države in svet; predvsem pa slovenski študent ne sme mimo problemov, ki zadevajo manjšino. Nikakor se ne sme spozabiti in si domišljati, da stoji nad svojim narodom. Slovenski študent pride dandanes premalo med ljudstvo. Ljudstvo mora spoznati svoje študente in študentje svoje ljudstvo. »Preprosti je naš rod, preproste tudi vas želi, ostanite preprosti in vez med ljudstvom in vami bo nerazdružljiva,« je dejal poslanec Ivan Starc.

Slovenski koroški študent naj bo razgledan. Delati mora na posameznih področjih

človeškega udejstvovanja in vedeti, da imamo koroški Slovenci skupne težnje. Spoznavati moramo to, kar je bistvenega za človekovo življenje. Narodnega vprašanja ne bomo rešili s praznimi frazami o »gonilnih in oblikovalnih silah«, ne s »svetimi ideali v svoji notranjosti uravnovešenih ljudi«, temveč tedaj, ko bomo vsi koroški Slovenci ne glede na razna prepričanja priznali to, kar je že leta 1927 poudaril koroški slovenski študent Zdravko Zwitter na študentskem zborovanju v Pliberku, kjer je opozoril, da Slovenci nismo samo ljudje, ki so in hočejo ostati naprej Slovenci, ampak da so to tudi ljudje, ki hočejo jesti in piti, se oblačiti itd.

Dva ključna problema bosta odločila naše narodno vprašanje: vzgojni in gospodarski problem. Dokler nam bodo nezavedni in tuji učitelji odtujevali našo mladino, dokler bo samo nemški pouk tlačil naše otroke v tuj kulturni kompleks, tako dolgo bo vse prizadevanje naših narodnih organizacij ostalo brez zaželenega uspeha. Če se otroci ne bodo naučili slovenske kulture in slovenskega jezika v avstrijskih šolah, nam cela armada načel ne bo pomagala. Tudi Katoliški delovni odbor nam ne bo koristil, če ne bomo videli teh ključnih problemov.

Naš človek je realisti. Kljub temu pa se je zanemarjalo gospodarsko vprašanje. Priznali moramo, da je slovensko vodstvo po plebiscitu imelo včasih več razumevanja za socialne težnje našega ljudstva. Zaradi ozkega protikomunizma se nismo upali dotakniti teh vprašanj. Če naši ljudje ne bodo imeli delovnih mest na domačih tleh, se bo narod razpršil. Podlaga vsemu gospodarjenju pa je kapital in da je zadružništvo stebler našega gospodarstva, bi morali vedeti vsi koroški Slovenci. Tem bolj je tragično, da nalagajo celo slovenske ustanove svoj kapital v nemških bankah, čeprav imamo slovenske hranilnice.

V kulturnem življenju se manjšina razlikuje od večine. Zato ima država dolžnost, da ji omogoči svoboden razvoj. Kulturna in narodna pripadnost ni nobene kupčija in tudi ne izraz subjektivne volje, ampak je določena v stoletnem razvoju. Slovenska manjšina pa je tudi del kulturne celote, zato mora gojiti zveze z matičnim narodom. Kulturno delovanje pa je treba še bolj ločiti od političnega.

Vsega tega se mora zavedati danes predvsem koroški slovenski študent. Spoznavati mora družbeno dogajanje in vse časovne tokove. Kritično in plodno se mora spoprijeti s problematiko sodobne družbe in še posebej z manjšinsko problematiko. Nekdo je dejal, da je študent polemika duhovne mladine. Polemika cveti tam, kjer se delajo hude napake, polemika cveti tudi tam, kjer ni prave literature. Kritiko štejemo med študentove dobre lastnosti. Za študente, ki spijo, ki nič ne delajo, ni opravičila. Naša naloga je, da pišemo članke, da presojamo položaj. Kolikokrat tožijo študentje, da so naši listi dolgočasni — in še nikoli niso napisali nobenega članka.

Študent mora biti svoboden in neodvisen. Skozi vsa stoletja je bil študent med prvimi, ki je zahteval svobodo. To bo zagovarjal tudi v prihodnje. Upreti se mora vsem nameram, ki bi ga hotele podrediti. To je njegova stanovska dolžnost. Nobeden nima pravice, da zahteva od študenta za usluge njegovo svobodo.

—oo—

Zapisal sem nekaj misli o študentovem življenju in njegovih problemih. Časi so se zelo spremenili, odkar študirajo slovenski študentje in odkar obstaja na Dunaju slovenska študentska organizacija. Naši starejši generaciji dolgujemo spoštovanje. Ta generacija je morala za svoje narodno prepričanje tudi trpeti. Mnogi so dali življenje za našo slovensko besedo. Nam koroškim študentom mora biti največ do tega, da ohranimo to besedo, o kateri pravi Mirko Rupel:

»In če je katera reč naša, mar ni to naš jezik? Hiša je stala ob cesti, vzel jo je čas, ogenj ali vojska; drevo, ki ga je vsadil ded, jo podrli vihar ali mu je črv prežrl korenine. Jezik pa je preživel vse nesreče, ujme in vojne, ostal je kljub nasilstvu zemlje lačnega tujca; kakor so ga naši predniki prejeli od staršev, so ga izročali sinovom in hčeram. Zares, jezik je predragocena dediščina, zakaj v njem živi vsa preteklost našega naroda, ves njegov razvoj; v njem je več kot tisočletno izkustvo, veliko bridkosti, nekaj tudi veselja. Beseda ni prazen zvok, beseda je izraz in odmev človekove notranjosti, njegovih misli in čustev.«

Miha Kulnik

Kako je danes s Slovenci v Italiji

(BORIS RACE,
PRESEDNIK SLOVENSKE KULTURNO-
GOSPODARSKE ZVEZE V TRSTU)

Ce bi hoteli na kratko označiti današnji položaj Slovencev v Italiji, bi lahko poenostavili nekako tako: politično stanje je v primerjavi s prejšnjim zadovoljivo, nezadovoljiv pa je njihov dejanski položaj. Takoj je treba dodati, da so beneški Slovenci pri tem izjema.

V tem trenutku torej pravni položaj in stopnja enakopravnosti slovenski manjšine na Tržaškem in Goriškem močno zaostaja za splošnim ugodnim vzdušjem, ki se nekaj let sem utrjuje.

Najvidnejši in najbolj otipljiv izraz sovraštva in nestrpnosti so bile poleg tiska v preteklosti protislovenske demonstracije. Edina tarča, predmet sramotjenja in napadov so bili Slovenci in vse, kar je lahko bilo z njimi v zvezi. Glavni organizatorji takih divjanj so bili iz fašističnih vrst in iz vrst desnice, udeleženci pa po večini mladi ljudje, tudi iz takratnih vladnih strank. Vse je potekalo brez večjih ovir policije, kar je potrjevalo splošno politično stanje v državi. Zadnje demonstracije takega značaja so bile v Trstu pred petimi leti.

Res je, da je bilo potem nekaj političnih pouličnih nastopov, in lanski je bil še posebno srdit, toda niso bili naperjeni več samo proti Slove cem, temveč tudi proti vladnim strankam, predvsem proti krščanski demokraciji. Krščanski demokraci so med tem časom spričo splošnega političnega razvoja v Italiji opustili nekatera konservativna stališča, kar so navzven izrazili predvsem s prekinitvijo starih

desničarskih zavezništov in s pripravljenostjo sestaviti sredinsko-levo večino s socialisti, socialdemokrati in republikanci na raznih ravneh, od vlade pa do občin.

Sredinsko-leva atmosfera se je morala med drugim odražati tudi v pozitivnejšem odnosu krščanskih demokratov do slovenske manjšine. V svojem krogu so v nasprotju z dotedanjo prakso, ko so vprašanja reševali s tem, da so jih zanižali, začeli razpravljati o manjšinski problematiki s stališča etike in humanosti in tudi demokracije. Ta proces so pospeševala omenjena nova zavezništva, kajti socialistična stranka vključuje tudi Slovence in ima do slovenske narodnostne manjšine kar izdelano stališče ter je postavljala in razumljivo tudi sedaj postavlja njej v prid minimalne zahteve.

Desnica je bila na krščanske demokrate dvakrat ogorčena: ker je bila odrinjena od oblasti in ker so Slovincem „popuščali“ in tako „izdajali“ nacionalne interese.

V sovraštvu proti Slovincem in v odkritem zanikanju njihovih pravic je ostala potemtakem desnica popolnoma osamljena. To prihaja do izraza tudi v izvoljenih svetih, v deželnem in pokrajinskih ter v tržaškem in goriškem občinskem svetu. Sadovi razpravljanj o slovenskih problemih v teh izvoljenih organih so še premajhni, toda kadar o tem razpravljajo, je fronta že izoblikovana. Loči fašiste in liberalce od ostalega dela svetov.

Deželni svet Furlanije—Julijske krajine je v treh letih obstoja obravnaval več vprašanj, ki zadevajo slovensko manjšino. Seveda ni niti od daleč izpolnil njenih pričakovanj spričo dejstva, da tretji člen deželnega statuta zagotavlja pripadnikom manjšine enakost pravic in zaščito njihovih etničnih in kulturnih značilnosti. Že prva zasedanja sveta, ko je bilo preprečeno slovenskim svetovalcem govoriti v slovenskem jeziku, so pokazala, da bo v tem pogledu trda predla. In ko je bil pozneje le izglasovan člen poslovnika, ki govori o slovenskih predstavnikih, je rimska vlada ta člen razveljavila s pripombo, da zaščita narodnih manjšin pripada izključno osrednjim organom.

Res je, da o manjšinah govori državna ustava iz leta 1948 in zagotavlja enakopravnost ter nalaga državi dolžnost njihovega varstva. Je pa tudi res, da je za slovensko skupnost v Italiji doslej državni parlament izglasoval v letu 1961 zakon o slovenskih šolah na Tržaškem in Goriškem in nič več! Tudi ni ničesar ukrenil, da bi postal Posebni statut, eden izmed sadov londonskega sporazuma, ki govori o pravicah tržaških Slovencev, notranje-pravno učinkovit in se zato nekateri njegovi bistveni deli ne izvajajo.

Zaradi vseh teh znakov nejevolje, da bi se pravno uredil položaj Slovencev, je bila slovenska javnost v Italiji nezadovoljna in vznemirjena.

Deželni svet je pod pritiskom slovenskih svetovalcev in svetovalcev strank, ki se zavzemajo za pravice Slovencev (komunistična in socialistična stranka ter Slovenska skupnost), kakor tudi z že omenjenimi spoznanji v večinskih strankah, pokazal glede tega v zadnjem času nekoliko večjo občutljivost.

Izglašoval je dve pomembni stvari: določil je, da spadajo zadeve v zvezi s slovensko manjšino v okviru dežele v pristojnost predsednika deželnega sveta, s čimer je želel poudariti, da manjšinski proble-

mi obstajajo in da jih je treba reševati; izglasoval pa je tudi predlog, da državni parlament vključi v kazenski zakonik člene, po katerih je kaznivo nečenje nacionalne mržnje in sramotitev narodnostnih manjšin.

O obsegu pristojnosti dežele glede reševanja manjšinskih vprašanj so različna mnenja. Tisti, ki vprašanj noče reševati, zatrjuje, da je obseg neznan; je torej dosledno temu pravilu res, da dobra volja širi in množi manjšinska področja, na katera lahko dežela posega. Zato Slovenci v Italiji pričakujejo, da bo posebno po vstopu socialistov v vodstvo deželne uprave sprejetih več ukrepov na zakonodajnem področju in da se bodo že sprejeti sklepi in zakoni v odnosu do slovenske skupnosti pravično izvajali.

Ce izvzamemo delovanje sedmih svetov in uprav manjših občin s slovensko večino v okolici Trsta in Gorice, ki se trudijo, da v okviru možnosti upravljajo v korist občanov, je treba glede tržaške občine in goriške pokrajine ter občine poudariti lanskoletno vključitev treh Slovencev v vodstva njihovih uprav. Posebno v Trstu je to povzročilo hudo reakcijo desnice, ki je z nezadovoljstvom hočela to preprečiti s pretvezo, da je bil tržaški občinski odbor doslej vedno samo italijanski. Tudi tu, kakor v Gorici, kjer je bil odpor sicer manjši, je doživela poraz. Pritegnitev Slovencev v odbore tako važnih teles je nedvomno pomemben korak k večji enakopravnosti, ki pa ne more in ne sme ostati osamljeno dejanje, ampak mora imeti svoje logične posledice na vseh področjih, ki spadajo v delokrog občin in pokrajin. Posebno v tržaški občini ni bilo v zadnjem letu nič storjenega v tem pogledu.

Slovenski jezik ima največjo domovinsko pravico v manjših občinah tržaške okolice. Od javnih napisov sega v občinske urade, toda ne popolnoma, ker vsiljeni občinski taj-

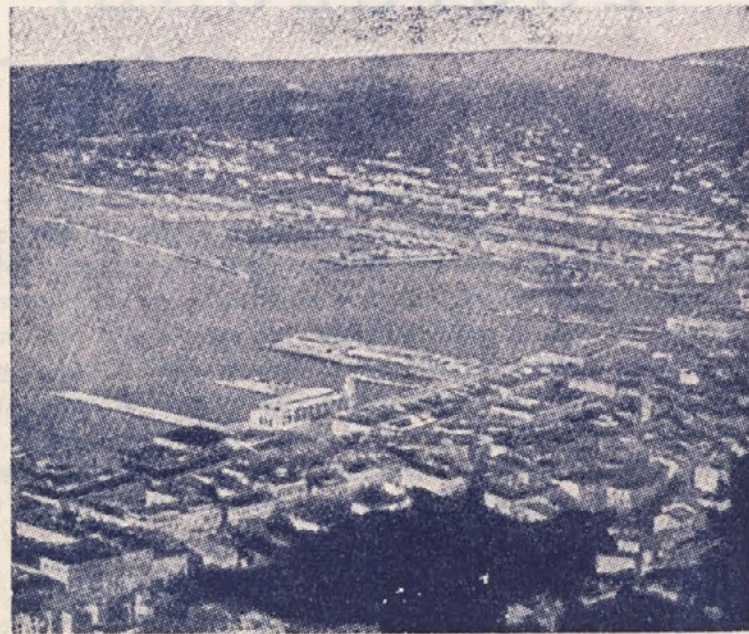
niki ne znajo slovenski. V Trstu samem se napisi omejujejo samo na table na poslopjih slovenskih šol. Pismena uporaba slovenskega jezika je omejena na nekaj uradov. Za ustno je pa nemogoče uporabljati slovenski jezik, ker ga uradniki, ki prihajajo v stik s strankami, ne poznajo, na sodišču pa je slovenski jezik celo prepovedan. Vse to kljub jasnim določbam Posebnega statuta o enakopravnosti slovenskega jezika! Na Goriškem se slovenski jezik v uradnih zadevah ne sme uporabljati.

Podpora slovenskim organizacijam in ustanovam iz javnih sredstev je bila doslej minimalna in je ponekod bolj zadeva uvidevnosti, zlasti dobre volje in naporov posameznih ministrov. Slovensko gledališče v Trstu je bilo na primer uvrščeno med take gledališke ustanove, ki jih država podpira, po zaslugi socialističnega ministra in njegove stranke. Vse, kar pride državnega denarja v blagajne slovenskih organizacij še daleč ni v razmerju z zneski, ki jih dobijo podobne italijanske organizacije.

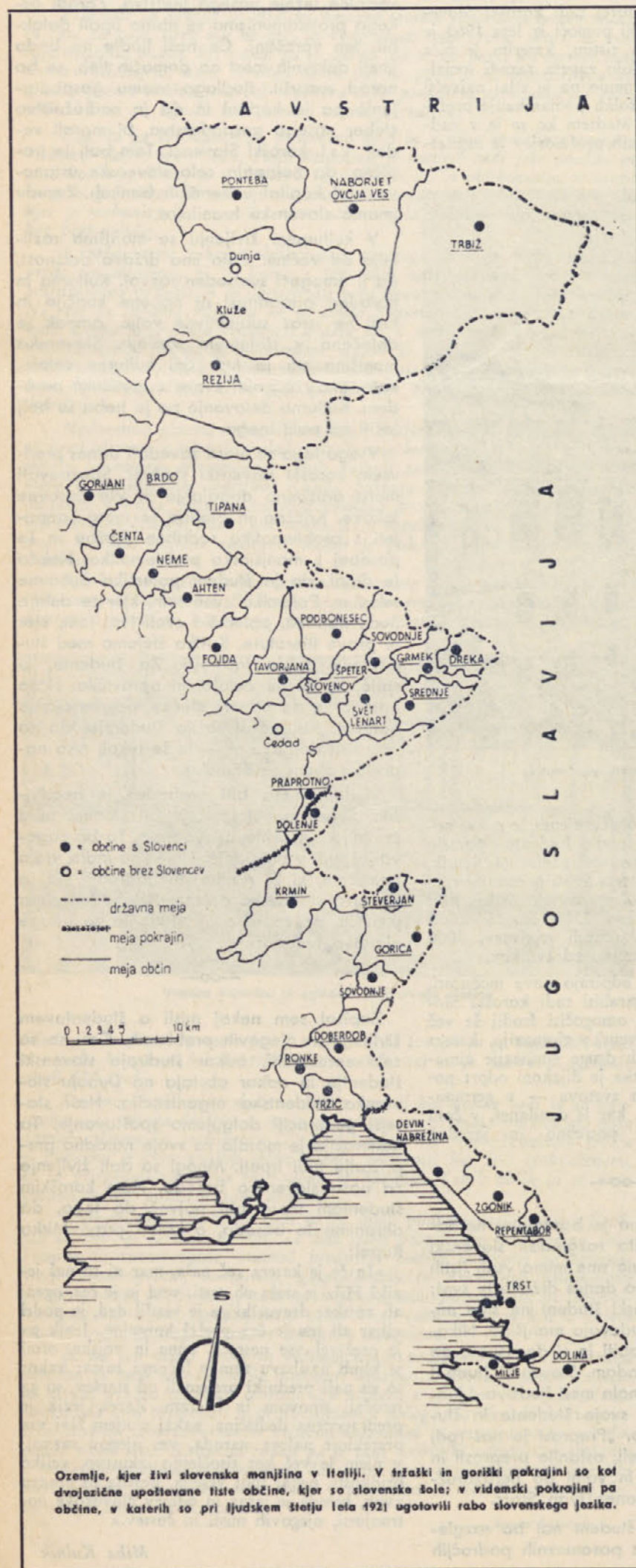
Iz naštetega je razvidno, ne da bi navajali še drugih dokazov, da so danes v največjem zaostanku osrednji organi države, pa naj gre za zakonodajna telesa ali za razna ministrstva in urade. Še tako demokratičnih določb ustave po italijanski pravni praksi ni mogoče uveljavljati brez zakonov ali podobnih norm, zato je danes prva zahteva Slovencev v Italiji prav zakonitev narodnostnih pravic in varstva slovenskega jezika, kulture in drugih značilnosti.

Treba je spregovoriti še o beneških Slovencih. Njihov položaj je v primerjavi s Tržčanin in Goričani povsem drugačen. Nočejo jih prištevati med Slovence in zato nimajo niti slovenskih šol niti jim ne priznajo katerikoli narodnostnih pravic. To stanje traja že sto let in so bile vse dosedanje zahteve njihovih voditeljev vedno odločno odklonjene in tolmačene kot sovražni akt proti državi. Nad tem narodnostno neprebuje, gospodarsko in kulturno zaostalim ljudstvom so se znašli pod vsemi mogočimi režimi in tega tudi danes še ni povsem konec. Že sto let so v pogonu asimilacijski stroji. Vse to je sicer pri beneških Slovencih ustvarilo zmedo glede narodnostne pripadnosti, ni jih pa odtujilo domači slovenski govorici.

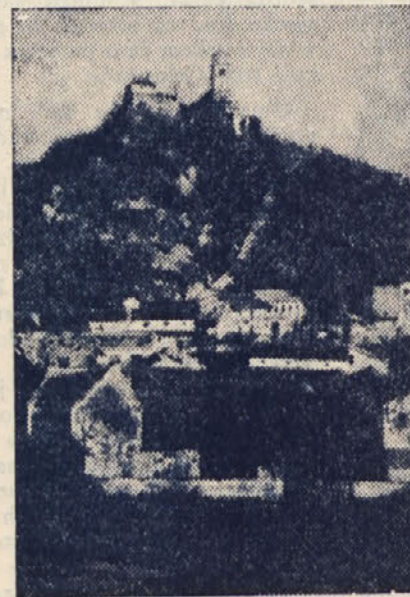
Demokratična država, ki želi urejati številna življenjska vprašanja svojih državljanov, ne more mimo hitrega in učinkovitega reševanja vprašanj vseh narodnostnih manjšin v državi in vseh njihovih delov, ne glede na to, katera narodnostna skupnost je to, koliko časa so že v okviru države ali v kateri pokrajini prebivajo. To terja tudi ustava, ki zagotavlja enakost državljanov ne glede na jezik.

Pogled na Trst

Ozemlje, kjer živi slovenska manjšina v Italiji. V tržaški in goriški pokrajini so kot dvojezične upoštevane tiste občine, kjer so slovenske šole; v videmski pokrajini pa občine, v katerih so pri ljudskem statutu leta 1921 ugotovili rabo slovenskega jezika.

Repentabor pri Trstu

Koroški Slovenci v dobi industrializacije in gospodarske integracije

Ta razvoj je zajel tudi koroške Slovence in ozemlje, na katerem živimo. V kratki dobi dvajsetih let je bistveno spremenil našo gospodarsko in socialno strukturo. Če vzamemo v primerjavo le sodne okraje, katerih območje je na dvojezičnem ozemlju Koroške, potem vidimo, da je delež kmečkega prebivalstva med ljudskima štetjema 1951 in 1961 padel v sodnih okrajih okraja Velikovec od 44,5 na 30,2 odstotka, v sodnem okraju Borovlje od 24,1 na 16,5 odstotka, v sodnem okraju Rožek pa od 22,9 na 16,8 odstotka. Po teh sodnih okrajih je leta 1961 od skupno zaposlenih odpadlo na

	industrijo in obrt	trgovino in promet
v sodnih okrajih okr. Velikovec	40,0 %	7,9 %
v sodnem okraju Borovlje	54,3 %	10,9 %
v sodnem okraju Rožek	43,6 %	18,2 %
medtem ko je v deželi odpadlo	44,7 %	15,5 %

Tudi socialna pripadnost staršev dijakov na slovenski gimnaziji v Celovcu kaže, da prehaja med koroškimi Slovenci kmečki poklic v manjšino. V zadnjih 4 letih se je namreč odstotek otrok kmečkih staršev gibal le še med 30,4 in 37,3 odstotka, medtem ko se je odstotek otrok delavcev in nameščencev gibal med 38,9 in

V stvarnosti časa, v katerem živimo, v dobi industrializacije in razvijajoče se gospodarske integracije koroški Slovenci ne moremo več živeti zgolj življenje obujanja spominov na idilo „mrzle rose in ojstre kose“, čeprav nas prav ta idila najbolj veže na našo narodno in kulturno preteklost. Mi potrebujemo sodobno gospodarsko orientacijo in dejavnost s pogledom v bodočnost. O tej orientaciji in dejavnosti naj spregovori tudi ta prispevek ob jubileju dvajsetletnega izhajanja „Slovenskega vestnika“.

Tehnična revolucija, ki je v zadnjih dveh desetletjih zajela našo državo in svet industrijske razviti države, je povsod prinesla velike gospodarske in socialne spremembe. Ovrгла je stotletja stare zakonitosti v proizvodnji in trgovanju ter ob gospodarsko iniciativo zasebnika postavila iniciativo skupnosti, države, dežele in občine. V kmetijstvu je pokopala avtarkijo in v družbi potisnila kmečke ljudi v manjšino. Z razvojem industrije in trgovine, s sodobnimi prometnimi sredstvi in z avtomatizacijo se spreminja socialna struktura prebivalstva, nastajajo novi poklici, medtem ko stari, klasični, odmirajo in prehajajo v zgodovino. Porajajo se novi pogoji dela in novi pogoji gospodarskega uveljavljanja.

Tok tehnične revolucije nas gospodarsko in socialno postavlja pred probleme, ki jih zasebnik brez organizacije in združitve le težko rešuje. Vse poklicne skupine, države in narodi ter narodne skupnosti iščejo nova pota urejanja gospodarskega in socialnega sožitja. Kdor se v ta razvoj ne vključi, zaostaja.

48,9 odstotka, odstotek otrok iz obrtniških družin pa med 12 in 16,4 odstotka.

Odstotek delavcev in nameščencev ter obrtnikov med prebivalstvom dvojezičnega ozemlja pa bi bil gotovo še večji, če se v tem desetletju s tega ozemlja ne bi odselil doberšen del prebivalstva. Samo iz omenjenih sodnih okrajev se je v tem času odselilo 8,8 odstotka prebivalcev, ker niso našli doma ustrezne zaposlitve. Ta odstotek je dokaj večji kot v deželni merilu, kjer znaša 5,5 odstotka. Posebno velik pa je v velikovškem okraju, kjer se je v tem času odselilo 10,5 odstotka prebivalstva.

Iz vsega jasno sledi, da se moramo koroški Slovenci v svoji narodnostni politiki poleg dosedanje orientacije na kmečko vprašanje in kmečkega človeka v večji meri posvetiti tudi vprašanju gospodarskih panog, od katerih nedvomno živita dve tretjini koroških Slovencev: vprašanju industrije in obrti, vprašanju trgovine in prometa, zlasti pa njihovim gospodarskim in socialnim problemom. Gospodarstvo je tudi za nas delo, kruh in denar, gospodarstvo je tudi na našem ozemlju osnova uspešne kulturne rasti in uspešne politike mirnega sožitja in sodelovanja obeh narodnosti v deželi. Naša aktivnost v gospodarstvu je torej sestavni del naših organiziranih prizadevanj za ohranitev slovenske zemlje v slovenskih rokah, za ohranitev slovenske besede med nami in za ohranitev in poživitev slovenske kulture na Koroškem.

NAŠE OZEMLJE IN PREBIVALSTVO STA ŠE VEDNO ZAOSTALA IN ZAPOSTAVLJENA

Ze uvodne primerjave so nam pokazale, da dvojezično ozemlje in njegovo prebivalstvo zaostajata za deželnim razvojem. Do istega zaključka bomo prišli tudi pri nadaljnjih primerjavah, kolikor so nam statistično na razpolago. Žal je v tem pogledu dosegljiva statistika dokaj pomanjkljiva tako v deželni kot v okrajnih merilih. Ne glede na to nam vendar razpoložljivo gradivo dopušča določene ugotovitve in trditve.

Če smo v uvodu ugotovili, kako je med zadnjima ljudskima štetjema nazadovalo število kmečkega prebivalstva, potem moramo najprej ugotoviti, da je nazadovalo zaradi tega, ker kmetije ne morejo preživljati več toliko ljudi, kot so jih. Po naših krajih je tudi število kmečkih gospodarstev močneje nazadovalo kot v deželni merilu. V istem razdobju je v deželni merilu število kmetijskih posestev padlo za 3,3 odstotka, v velikovškem okraju je padlo za 6,3 odstotka, v borovljskem sodnem okraju pa celo za 8 odstotkov. Prezreti tudi ne smemo, da je v letih po tej primerjavi šel razvoj nazadovanja kmečkih gospodarstev še nagleje naprej. Tako je kmetijska in gozdarska inspekcija npr. ugotovila, da je od l. 1949 do 1965 po zilijskih občinah Gorice, Blače, Štefan, Bistrica in Straja vas ter v občini Rožek število kmetij — skupno vzeto — nazadovalo za 27,7 odstotka v glavnem zaradi tega, ker po velikosti niso več v stanju, da bi času primerno preživljale lastnikovo družino.

Nezadovoljiv in slabši kot v deželni merilu je po naših krajih tudi razvoj obrti. To vidimo iz primerjave porasta zaposlenih med leti 1951 in 1961. V deželni merilu je v tem času število zaposlenih v industriji in obrti naraslo za 19 odstotkov. V velikovškem okraju je sicer naraslo za 28 odstotkov, vendar le zaradi tega, ker je bilo v tem okraju leta 1951 zaposlenih v industriji in obrti le 28 odstotkov vseh zaposlenih, medtem ko jih je bilo v deželni merilu zaposlenih 37,1 odstotka. Nezadovoljiv je ta razvoj tudi zaradi tega, ker je v tem okraju odstotek prebivalcev, ki so zaposleni izven kmetijstva in gozdarstva, izredno nizek. Na velikovški okraj je leta 1961 odpadlo 8,5 odstotka koroškega prebivalstva, od prebivalstva, ki je zaposleno v industriji in obrti, ga je odpadlo vendar samo 7,5 odstotka, na trgovino in promet pa komaj 4,4 odstotka. Temu nasproti ima velikovški okraj še vedno 14,3 odstotka koroškega prebivalstva, ki je zaposleno v kmetijstvu in gozdarstvu, čeprav se je med obema štetjema iz okraja odselilo 10,5 odstotka prebivalstva, kar po številu predstavlja skoraj polovico vsega prebivalstva, ki je zaposleno v industriji in obrti ter v trgovini in prometu. Nezadovoljiv je v tej primerjavi tudi porast števila industrijsko ali obrtno zaposlenih v borovljskem in rož-

škem sodnem okraju. Znašal je namreč le 18 in 15 odstotkov.

Posebno pereč problem izven kmetijstva zaposlenih na dvojezičnem ozemlju je visoki odstotek tistih, ki so zaposleni izven domače občine. Le-teh je bilo v velikovškem okraju leta 1961 že 54 odstotkov, medtem ko jih je bilo v deželni merilu le 42 odstotkov. V sodnem okraju Rožek jih je bilo celo 64 odstotkov. Visoki odstotek zaposlenih, ki se morajo voziti izven občine na delo, pa ni le breme za zaposlenega in družino, marveč tudi za njihovo občino, katere gospodarska moč zaradi tega vedno bolj slabi.

O gospodarski zaostalosti dvojezičnega ozemlja govorijo tudi še druge primerjave. Tako je delež okrajev Beljak, Celovec in Velikovec na koroških žagah od 39 odstotkov l. 1959 padel na 32 odstotkov leta 1964. Medtem ko je v isti primerjavi v deželni merilu število prevoznih podjetij naraslo za 22 odstotkov, je udeležba teh treh okrajev skupno narasla le za 2 odstotka. Število gostinskih podjetij je v deželi naraslo za 31,1 odstotka, udeležba velikovškega okraja pa je nazadovala za 0,1 odstotka. Tudi udeležba celovškega in beljaškega okraja je le malenkostno napredovala, in sicer za 0,6 in za 2,6 odstotka. Isto zaostajanje ugotovimo tudi pri primerjavah razvoja števila turističnih podjetij in trgovin. Število turističnih podjetij je med leti 1962 in 1964 v deželi naraslo za 15,4 odstotka, udeležba velikovškega okraja se je zaradi tega vendar dvignila le za 0,7, celovškega za 0,3 in beljaškega za 1 odstotek. Število trgovin v deželi je naraslo za 14 odstotkov, udeležba velikovškega okraja je zdrknila od 7,4 na 6,8 odstotka, ker je število trgovin v okraju naraslo le za dobrih pet odstotkov.

Do istih in podobnih ugotovitev bi gotovo prišli tudi pri nadaljnjih primerjavah, če bi bile dosegljive. Že te pa kažejo, da naši okraji in občine ter njihovo prebivalstvo niso sorazmerno udeleženi na gospodarski rasti dežele in da šepajo za njenim gospodarskim razvojem. To pa je toliko bolj nevarno, ker zavzema Koroška med avstrijskimi zveznimi deželami v gospodarski razvitosti eno zadnjih mest.

Naše prebivalstvo ne najde na domačih tleh potrebnega zaslужka, kakor ga najde prebivalstvo drugod, ker primanjkuje pri nas stalnih delovnih mest in možnosti celotelne zaposlitve. Še leta 1964 je npr. v velikovškem okraju februarja odpadlo na prosto delovno mesto 32 brezposelnih. V isti primerjavi je bilo v deželi februarja le 19 brezposelnih na prosto delovno mesto. Zimska brezposelnost je obično breme tudi v celovškem in v dokaj industrializiranem beljaškem okraju.

Vse to pomeni, da dosednji ukrepi na našem ozemlju problema zaposlitve prebivalstva niso bili in niso v stanju rešiti. Pred 10 leti za Koroško obljubljeni in sklenjeni dopolnilni investicijski načrt zvezne vlade dvojezičnemu ozemlju razen Podjunske železnice, ki pa prej služi lažjemu odvažanju naših ljudi v tujino kot pa odvažanju tujak izdelanega in predelanega blaga — ni prinesel učinkovitejšega in potrebnega zboljšanja. Doslej tudi ni znano, koliko je bilo od v ta namen zahtevanih 300 milijonov

(Nadaljevanje na 12. strani)

Opekarna

Štefan Liesnig

Pliberk - Bleiburg

- Delavnica vsakovrstne opeke
- kletni kamni
- dobava gramoza

Vse vrste kmetijskih potrebščin, krmil, umetnih gnojil, gradbenega materiala ter strojev in naprav

vam hitro
in po ugodnih cenah dobavi

**Kmečka
gospodarska
zadruga**

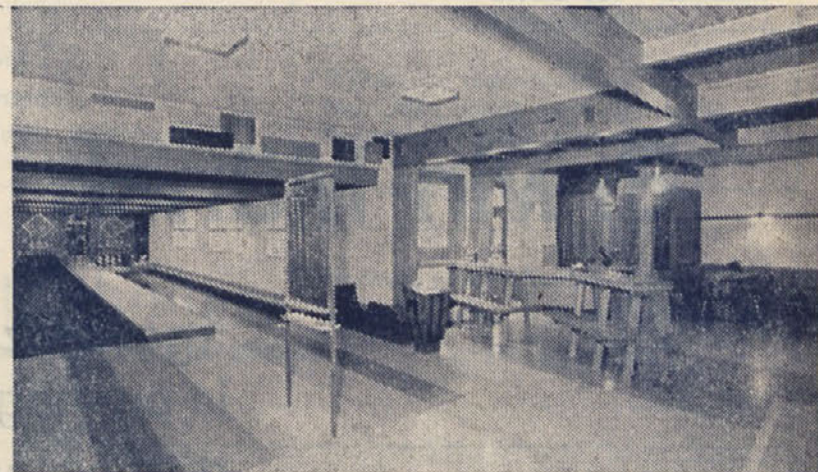
Št. Jakob v Rožu

HUBERT IN ROSA
WEITZER

Tudi Železna Kapla je dobila zdaj — po za-
slugi znane Weltzerjeve
gostilne — svoje prvo
moderno opremljeno
dvostezno avtomatično
kegljišče, ki bo nudilo
zabavo in razvedrilo
domačim in tujim go-
stom.

V povsem renoviranih
prostorih gostilne in ka-
varne nudimo gostom
solidno postrežbo po
nizkih cenah. Izvrstna
kuhinja z domačimi spe-
cialitetami iz lastne me-
snice, priznane pijače,
udobne tujske sobe.

**ŽELEZNA KAPLA
EISENKAPPEL**

Podjunska trgovska družba bratje RUTAR & Co. v Dobrli vasi

poslovodja Milan Rutar in Mara Rutar Žitara vas - Dobrli vas	Trgovina in gostilna Vladimir Rutar Žitara vas tel. (0-42-37) 237	Trgovina in penzion ob Klopinskem jezeru Anton in Agnes Rutar Selo - Št. Vid	Trgovina in hotel gostilna - kopališče Franc in Micka Rutar Dobrli vas Lovanke, Mokrije	Trgovsko in transportno podjetje Štefan in Ljudmila Sienčnik Dobrli vas
---	---	--	--	---

Priporočamo se cenjenim odjemalcem in gostom od blizu in daleč

National

Splošna zavarovalna
delniška družba

Zavarovalni zavod Zveze slovenskih
zadruge in Slovenske kmečke zveze

Vse vrste zavarovalnin

**Celovec
Klagenfurt**

Sternecksstraße 1

Koroški Slovenci v dobi industrializacije in gospodarske integracije

(Nadaljevanje z 11. strani)

žilgov porabljenih za to, da bi se to ozemlje izklopalo iz svoje zaostalosti in našlo kontakt z razvojnimi stopnjami gospodarstva dežele in države.

ŠE VEDNO POGREŠAMO ENAKOPRAVNOST PRI POSPEŠEVANJU GOSPODARSTVA

Neugodna struktura gospodarstva na dvojezičnem ozemlju, njegovo zaostajanje za gospodarskim razvojem v deželi, in večdesetletno, vse v sedanost segajoče zapostavljanje njegovega prebivalstva občutimo koroški Slovenci tudi po naših gospodarskih organizacijah in ustanovah, zlasti pa po naših zadrukah, ki niso le steber našega gospodarstva, marveč tudi merilo naših gospodarskih težav v preteklosti. V svoji zgodovini smo morali dvakrat znova začeti z njihovo obnovo, ker so nam jih drugi uničili. Pri tem je bil udarec, ki ga nam je prizadejal nacizem, najtežji, ker nas je oropal vsega njihovega v večdesetletnem skrbnem delu zbranega in privarčevanega premoženja. Pred 20 leti smo morali pričeti dočela na novo, z golimi rokami, s samim idealizmom. Pri tem ne smemo prezreti, da sta v vseh teh letih neugodna gospodarska struktura dvojezičnega ozemlja, še bolj pa gospodarska osiromašenost našega prebivalstva po vojni ter njegova zaostalost in zapostavljenost dolga leta zavirala razvoj zadrugištva enako, kakor so ga zavirala izpraznjena in poškodovana zadruga poslopja in poslovalnice ter zapostavljenost pri vseh subvencijah in kreditnih akcijah države v gospodarske namene.

Če se je ob vsem tem naše zadrugištvo priborilo na raven,

- da ima že polovica hranilnic in posojilnic uvedeno dnevno sodobno poslovanje in da jih je le še nekaj, ki poslujejo samo tedensko;
- da imajo naše zadruge večinoma že obnovljena in nova poslopja ter moderne poslovalnice in blagovna skladišča;
- da je medtem prišlo do centralnega skladišča v Celovcu;
- da se je kapaciteta našega zadrugiškega gostišča „Korotan“ razširila na 136 po-

stelj in da njegovo obračevanje samo omogoča nadaljnje investicije

in da ob vsem tem zadnja leta naraščata obseg hranilnih vlog ter posojil in kreditov na tekoči račun in bilančna vsota naše zadrugiške zveze, potem je to najboljši dokaz, da se v danih pogojih dosledno prizadevamo, da bi po poti samopomoči prišli do gospodarskega napredka in da bi zagotovili našemu prebivalstvu boljšo socialno varnost.

Na tej poti doslej nismo bili deležni ustrezne pomoči države, ne v obliki subvencij in kreditov niti ne v obliki raznih akcij pocenjenih kreditov, ki jih preko drugih denarnih zavodov dodeljuje tako za kmetištvo in gozdarstvo, kot za obrt, trgovino, turizem in druge gospodarske dejavnosti. Še vedno pa imamo opravka s primeri nerazumljivega, negospodarskega in nezadrugiškega nasprotovanja našim prizadevanjem in s primeri načrtnega zaviranja naše gospodarske dejavnosti tako s strani Celovca kot s strani Dunaja.

Koroški Slovenci smo na tem in na drugih področjih dokazali svojo gospodarsko in strokovno sposobnost in razumevanje gospodarskega toka današnjega časa. Zato je nesramno, če se upa nekdo trditi — kar se je zgodilo pred kratkim v primeru vprašanja rafinerije ob naftovodu Adria-Dunaj — da naše ozemlje za njo ne pride v poštev, ker tukaj ni za tako delo sposobnih ljudi. Tudi ne moremo razumeti, zakaj občine, dežela in država z darili zemljišč, kreditov in jamstvi za kredite pospešujejo naseljevanje nekoroških in celo neavstrijskih podjetij na dvojezičnem ozemlju, ki jim gre velikokrat le za to, kako bi to gostoljubnost najbolj izkoristila v svoj prid in katerih lastniki — opozarjamo samo na primer v Pliberku — prepovedujejo našim delavcem, da v podjetju ne smejo govoriti v svoji materinščini.

Na podlagi teh in vrste podobnih primerov lahko rečemo, da po dosedanji poti dopolnilni investicijski načrt na dvojezičnem ozemlju Koroške ni bil uspešen. Uspešen bo

(Nadaljevanje na 13. strani)

Mihael Antonič

REKA PRI ŠT. JAKOBU V ROŽU

Pravkar odprt hotel
„ROŽANSKI DOM“
z moderno opremljenimi tujskimi
sobami in izvrstno gostinsko
postrežbo.

Novo avtomatično kegljišče —
trgovina — sliskalnica za sadje.

HRANILNICA in POSOJILNICA Dobrli vas

ki že nad 75 let uspešno deluje,
se priporoča tudi v bodoče

V dnevnem poslovanju sprejema
hranilne vloge, vloge v tekočem
računu, prevzema in izvršuje vsa-
kovrstne bančne posle ter za njej
zaupane vloge jamči s svojim pre-
moženjem.

Prodajalna in mehanična delavnica
za PUCH avtomobile, motorje in
mopede

Josef Moritsch

B O R O V L J E

Erwin Münch

trgovina z drvami
in premogom
dostava na dom

Celovec - Klagenfurt

Villacher Strasse 187, telefon 53-05

Kmečka gospodarska zadruga Bela - Železna Kapla

dobavlja vse vrste kmetijskih potrebščin, gradbeni material,
vodovodne naprave, kmetijske in gradbene stroje vseh vrst,
krmila, umetna gnojila itd.
Trgovina in veletrgovina z moko. Zamenjava žita za moko
vsake vrste.

ZADRUGA DOSTAVLJA BLAGO TUDI NA DOMI

Naročila lahko oddate po telefonu, telefonska številka 217.

HOTELI IN PENZIONI KUPUJEJO V TEKSTILNI VELETRGOVINI **PLACH** CELOVEC - KLAGENFURT**Janko Ogris**

BILČOVŠ

telefon (0-42-28) 24-14

- Samopostrežna trgovina z mešanim blagom v Bilčovsu.
- Vestna postrežba — zmerne cene.
- Mi ne samo prodajamo, ampak smo Vam na uslugo tudi z dobrim nasvetom.

V našem gostišču

- Vam postrežemo z dobro hrano in kapljico ter z urejenimi tujskimi sobami

Koroški Slovenci v dobi industrializacije in gospodarske integracije

(Nadaljevanje z 12. strani)

še, ko bodo občine, dežela in država z enako radodarnostjo pospeševale gospodarska prizadevanja in iniciative avtohtonega prebivalstva, kakor pospešujejo naselitev tujih podjetij. Kakor v preteklosti, dokazuje naše prebivalstvo tudi v sedanosti svoje gospodarsko prizadevanje in pravilnost svojih gospodarskih iniciativ. Ker je vendar za te od zgoraj navzdol premalo razumevanja, se je moralo odseliti in se mora odseljevati iz naših krajev vedno večje število rojakov, to pa ne le pridnih in sposobnih delavcev, marveč tudi večjih strokovnjakov in podjetnih gospodarstvenikov. Izseljujejo pa se tudi zato, ker vedo, da v koroškem gospodarskem vzdušju s svojo vnamo in sposobnostjo kot Slovenci le težko pridejo na zeleno vejo.

Ko bo tudi v tem pogledu v deželi zavladal duh sožitja in strpnosti, ko bo slovenski strokovnjak in gospodarstvenik lahko delal isto, kar dela njegov nemško govoreči kolega, ko bo v resnici deležen istega razumevanja in pospeševanja, se avtohtonemu prebivalstvu ne bo treba odseljevati in potem ne bo treba naseljevati tujih strokovnjakov in podjetnikov. Šele potem bo dvojezično ozemlje lahko odpravilo sedanjo gospodarsko zaostalost in nudilo svojemu prebivalstvu potrebno socialno varnost. Šele potem bo lahko držalo korak z gospodarskim razvojem v deželi in državi. Šele potem bo mogoče govoriti o resnični enakopravnosti obeh narodnosti v deželi.

POT INTEGRACIJE VODI OD SPODAJ NAVZGOR

V političnih in gospodarskih krogih naše države se veliko govori o vprašanju zrelosti za integracijo in o pripravi na pogoje skupnega gospodarskega prostora. Pri tem nam je docela jasno, da se na sedanji stopnji industrijske družbe gospodarsko nihče ne more držati brez sodelovanja z drugimi, ne zasebnik, ne gospodarska ustanova in organizacija, niti ne državno gospodarstvo. Le sodelovanje in medsebojno izpopolnjevanje lahko poceni proizvodnjo, zagotovi trajno tržišče, ublaži riziko proizvodnje in vnovčenja ter pripomore k stalni zaposlitvi in ustrezni udeležbi proizvajalcev na ustvarjenih dobrinah. Le sodelovanje in medsebojno izpopolnjevanje lahko privedeta do potrebne modernizacije proizvodnje in njene specializacije ter rentabilnosti investicij, ki so s tem povezane.

Koroški Slovenci imamo za seboj že več kot devetdesetletno pot takega gospodarskega sodelovanja in medsebojnega izpopolnjevanja. Na to pot smo stopili — sicer v docela drugih okoliščinah, vendar z istimi nameni — že leta 1872, ko smo ustanovili prvo kmečko hranilnico in posojilnico v St. Jakobu v Rožu. Na tej poti smo ostali vse do danes, kajti tudi prva kmečka gospodarska zadruga v Avstriji je nastala pri nas, in sicer leta 1899 v Sinči vasi. In tudi danes lahko rečemo, da smo na

kmečkem področju dali in uresničili prvo iniciativo za organizirano proizvodnjo in vnovčenje prašičev z dokazano in kolikor le mogoče izenačeno kvaliteto.

Prav zaradi tega vemo, da mora pot sodelovanja in medsebojnega izpopolnjevanja — kar je preprosta razlaga za pojem integracije — voditi od spodaj navzgor, če hoče priti v prid tistim, ki naj jim končno koristijo. To spoznanje pa nalaga odgovornost nam samim enako kakor tistim, ki imajo besedo „integracija“ sicer stalno na ustih, ki pa so v vsakdanji praksi od njenega bistva še zelo oddaljeni. Mi sami moramo budno slediti razvoju časa in možnostim integracije na vseh področjih naše gospodarske dejavnosti. Ubiti moramo pot sodelovanja in medsebojnega izpopolnjevanja, večanja produktivnosti dela, delitve dela in s tem tudi delitve rizika.

Integracija naj vodi k večji gospodarski trdnosti in k večji udeležbi na ustvarjenih dobrinah. Na naše gospodarske okoliščine predstavljeno pa je oboje mogoče le, če bodo pristojni in odgovorni činitelji v državi s svojimi ukrepi in s svojo pomočjo šli našemu ozemlju in našemu prebivalstvu enako na roke in mu stali enako ob strani, kakor to delajo drugod v državi.

Mi pojmujeemo integracijo drugače, kakor jo pojmujejo tisti, ki jo imajo kot besedo dneвно na ustih in ki vidijo njen ideal zgolj v Evropski gospodarski skupnosti (EGS). Zdi se nam, da je pot v EGS za Avstrijo pot v levje žrelo. Menimo, da mora naša država iskati poti integracije, industrijskega in gospodarskega sodelovanja ter izpopolnjevanja tudi drugod, predvsem k svojim neposrednim sosedom na vzhodu in jugovzhodu. Zato pozdravljamo iniciativo deželnega glavarja Sime, ki gre za tem, da bi se obmejne pokrajine Koroška, Slovenija in Furlanija-Juljska krajina tudi gospodarsko bolj povezale ter sodelovale in se izpopolnjevale. Taka pot integracije more naši deželi in njenemu prebivalstvu samo koristiti.

Prednosti integracije morajo priti tudi do polnega učinka na dvojezičnem ozemlju Koroške in med njegovim prebivalstvom. To je naša jasna in docela upravičena zahteva. Do takega učinka pa bodo prišle le, ko bo najprej zagotovljena trajna zaposlitev našega prebivalstva na domačih tleh, ko bodo na poti integracije pospeševanja deležne tudi vse veje naše gospodarske dejavnosti, ko bo odpravljena sedanja zaostalost dvojezičnega ozemlja in ko bo kaznovan in preprečen vsak poskus narodne, kulturne, gospodarske in socialne diskriminacije koroških Slovencev. Pojem demokracije namreč vsebuje tudi materialno enakopravnost vsakega državljanca in vsake skupine državljanov. V razvoju industrijske družbe je zgolj njihova formalna enakopravnost premalo.

Blaž Singer

Gostilna

Marija in Lekš KosBorovje pri Pliberku
Woroujach bei Bleiburg

Prijetna gostilna za domače in oddaljene goste - tujske sobe za letovljudarje - zdrava lega, tiho, gozd, polje in travnik - lep razgled na spodnje Karavanke. Zadnja gostilna pred mejo.

TESARSTVO IN
MIZARSTVO**Gasser**

BILČOVŠ

TELEFON (0-42-28) 24-19

se priporoča za vsa v stroko spadajoča dela, ki jih izvaja v splošno zadovoljstvo naročnikov

V vseh denarnih zadevah vam je na razpolago vaš

HRANILNICA IN POSOJILNICA

v Šmihelu pri Pliberku

Hranilne vloge obrestujemo po najbolj ugodni meri.

TRGOVINA

Pavel**Močilnik**

PLIBERK - BLEIBURG

- Tekstilije
- perilo
- konfekcija
- špecerija

Kolodvorska gostilna

Elfriede in Konrad JörglDrveša vas - Ebersdorf
kolodvor Pliberk

Priljubljena restavracija
Negovane pijače — okusna jedila
Domača in solidna postrežba.

Kmečka gospodarska zadruga

ŠT. JANŽ V ROŽU

vam nudi vsakovrstne gospodarske in gospodinjske potrebščine

Kupujte pri domači zadrugi!

KROJAŠTVO

Blaž Opetnik

PLIBERK - BLEIBURG

Priznana delavnica moških in ženskih oblačil - zaloga in izbira vseh vrst blaga po nizkih cenah

ČEVLJARSTVO

Gregor Opetnik

PLIBERK - BLEIBURG

Delavnica in trgovina čevljev vsake vrste. Najugodnejše cene v okolici.

MIZARSTVO

Josef Grauf

Priznana delavnica za vsakovrstno pohištveno in gradbeno mizarstvo. Svojim naročnikom daje koristne strokovne nasvete.

PLIBERK
BLEIBURG

V trgovini s stroji

Max Traun

Pliberk - Bleiburg

vse poljedelske stroje ○ živalne stroje ○ radio-aparate ○ kolesa in motorna kolesa po ugodnih cenah in plačilnih pogojih

Ludwig Humitsch

PLIBERK - BLEIBURG

- televizorji
- radio aparati
- reparaturna delavnica

Kmečka gospodarska zadruga Brnea

v neposredni bližini glavne ceste Beljak—Podkoren

Dobavimo vse potrebščine za gospodarstvo in gospodinjstvo

Poslužujte se svoje domače zadruge!

Gostilna Šercer v Šmihelu

gostilničarka Milka Milnar

Gostilna Bruckenwirt

Pliberk-Bleiburg

V Šmihelu - St. Michael obiskujemo gostilno pri Šercerju in v Pliberku - Bleiburg gostilno pri Bruckenwirtu

- Odlična postrežba
- Prvovrstne kvalitete
- Udobni in prijetni prostori

Karl Kotschnig

Šmihel nad Pliberkom St. Michael ob Bleiburg

Trgovina s kmetijskimi stroji ○ Reparaturna delavnica ○ Ključavničarstvo ○ Črpalka za bencin.

Štefan SienčnikDOBRLA VAS - EBERNDORF
telefon (0-42-36) 219

- AVTOPODJETJE
- IZLETI Z AVTOBUSI
- POTOVALNI URAD
- TAKSI-PODJETJE
- PREVOZ POHIŠTVA
- STAVBENE POTREBŠČINE

**Kenner
trinken...**

Gostilna
Franz in Maria SCHWARZL
Pliberk-Bleiburg

Priljubljena domača gostilna — odlična kuhinja — negovane pijače — vzorna mesnica — kvalitetni mesni izdelki.

Lepa dvorana za prireditve

Vrtnarstvo
Zofija Ules
Pliberk - Bleiburg

- POVRTNINA
- ROZE
- SOPKI (BUKETI)
- VENCI

- Izvedba vseh denarnih poslov in prenakazil
- Ugodna posojila in obrestovanje hranilnih vlog

**Hranilnica in
posojilnica**

Marija na Zilji

MODNI SALON

Haderlap

CELOVEC - KLAGENFURT

Tarviser Straße 100, telefon 21-23

Dobro kupite
za Vaš denar
v Adeg-trgovini

Gašpar Ogris-Martič

Bilčovs

telefon 24-18

PODJETJE ZA ELEKTROTEHNIKO

inž. Anton Schlapper

ŠT. JAKOB V ROŽU, TEL. (0-42-53) 216

- Strokovna trgovina za električne stroje, naprave in potrebščine vseh vrst.
- Električne inštalacije in vsa strokovna popravila kvalitetno in po najbolj ugodni ceni.

GOSTILNA PRI

»Tišlarju«

MIHAEL GABRIEL

ŠT. JANŽ V ROŽU
pošta Sveina vas

*Priljubljeno zbirališče
gostov
od blizu in daleč*

STADTGARAGE

Franz Liegl

- Autoreparaturen
- Wasch- u. Schmierstation

KLAGENFURT

Völkermarkter Ring 14
Telefon 51-08

Transportunternehmen und Spedition

Rausch & Sohn

FERLACH - KLAGENFURT - WIEN

Täglich Ferlach—Klagenfurt—Ferlach
Täglich Kärnten—Wien—Kärnten

HRANILNICA IN POSOJILNICA

Bilčovs

- Izvajamo vse denarne posle
- Dobavljamo kmetijske potrebščine
- Priporočamo se z lastno bencinsko črpalko

Hranilnica in posojilnica

ŠT. JANŽ V ROŽU

sprejema hranilne vloge ter
dovoljuje posojila

Poslužujte se domačega
denarnega zavoda!

Radio aparate
televizorje
štedilnike
hladilnike in
vse za Vašo
družino nudi
po najugodnejših
cenah

RADIO-ELEKTRO

Hans Kreutz

Celovec, St. Ruprechter Straße 10
telefon 21-73

Z dnevnim poslovanjem se priporoča
HRANILNICA IN POSOJILNICA

Borovlje

Opravimo vsa prenakazila in posle
v tekočem računu

Z DNEVNIM POSLOVANJEM SE PRIPOROČA

Hranilnica in posojilnica Zelezna Kapla

ZA VSE VRSTE DENARNIH POSLOV

für
**Menschen
unserer
Zeit...**

KONSUM

HRANILNICA IN POSOJILNICA

Kotmara vas

- izvaja vse denarne posle
- dobavlja kmetijske potrebščine

F. Schellader & Co.

FARBEN, LACKE, KÜNSTLER-
BEDARF UND PARFÜMERIE

Erzeugung und Vertrieb des
Abbeitzfluids „mit der Krähe“ für
Österreich

9010 Klagenfurt

10.-Oktober-Straße 1. Tel. 59-66

Penzion Katarina UMEK ŠKOFIČE

Svojim gostom nudimo v neposredni
bližini Vrbskega in Hodiškega jezera
moderno opremljene sobe in prvo-
vrstno prehrano

Za hladne dni
je poskrbljeno s centralno kurjavo

■ Kje dobite visoke
obresti za naloženi
denar?

■ Kje dobite posojila
pod ugodnimi
pogoji?

V domačem denarnem zavodu!

V domačem denarnem zavodu!

Za denarne posle vseh vrst
se priporoča

HRANILNICA IN POSOJILNICA ŠKOFIČE

MODNO KROJAŠTVO

Janez Weiss

ST. JANŽ V ROŽU 49 IN CELOVEC, SPITALGASSE 12

SE PRIPOROČA VSEM CENJENIM BRALCEM

Mizarski mojster

Hermann Kuschej

PLIBERK - BLEIBURG

Odlična delavnica pohištvene oprave
in gradbenega mizarstva. Naročniki in
odjemalci so z izdelki tega podjetja
vedno in povsod zadovoljni.

Poslužite se v vseh denarnih za-
devah domače

HRANILNICE IN POSOJILNICE

Velikovec

Odprta dnevno od 8. do 12. ure.

Steklarstvo

Gregor Schippeck

PLIBERK - BLEIBURG

Gradbeno, portalno in profilirno
zastekljenje

CARIMPEX

KLAGENFURT
CELOVEC

Gabelsberger Straße 24
TELEFON 24-98

IZVOZ - UVOZ - TRANZIT

Druckerei
Klischeeanstalt

Roman Ritter

Papierhandlung

KLAGENFURT
Burggasse 8, Telefon 21-08

JUBILEJNA NAGRADNA KRIŽANKA

OB DVAJSETLETNICI „SLOVENSKEGA VESTNIKA“

Dragi ugankarji!

Tudi na vas smo mislili, ko smo pripravljali jubilejno številko ob 20-letnici izhajanja „Slovenskega vestnika“. Potrudili smo se še prav posebno in sestavili križanko, ki je res „jubilejno“ velika. Morda se je bo eden ali drugi na prvi pogled ustrašil; pa brez skrbi, ni tako težka, da je ne bi rešili, če se boste le malo potrudili. V njej boste našli tudi precej izrazov, ki so bolj ali manj povezani z listom, tako da bo reševanje še lažje. Sploh pa smo skrbeli,

Vodoravno: 1. oranje; 3., 119. in 120. jubilej, ki ga obhajamo; 15. pijača Starih Slovanov; 17. uvod, uvodna beseda ali igra; 19. obrat, ki izdeluje časopise; 20. ime znanega ruskega basnopisca; 23. tatarski poglavar; 25. zaporedni črki v abecedi; 27. veznik; 28. del roke; 30. vrsta ptica; 32. plemenska žival, množ.; 34. naprava v ladjedelnici; 36. čekan; 38. divja žival; 39. okrajšava za »primer«; 40. pritok Rena, nemška pisava; 41. kravji glas; 43. površinska mera, množ.; 44. začetnici imena in priimka avtorja kmečkih povesti »Kmetijske slike«; 45. predlog; 46. teža embalaže; 48. muslimanski bog; 51. okrajšava utežne mere; 53. okrajšava za »okrajni komite«; 54. gosji glas; 55. večji vojaški oddelek; 56. latinski veznik; 61. oblika pomožn. glagola; 63. afriška reka; 65. sveti bik v starem Egiptu; 67. eden in drugi; 69. okrajšava za naš list; 70. daljše časovno obdobje; 71. eden izmed čutov, tudi moško ime; 73. zajedavka; 74. turški gospod; 75. sila; 76. okrajšava za Ljubljano; 77. gospodarsko poslopje; 79. žensko ime, slovenska pisateljica Vaštetova; 80. jezero na Finskem; 82. okrajšava za »Slovensko akademijo«; 83. vrsta drevesa; 85. označba za sovjetsko letalo; 87. dva različna samoglasnika; 88. grška črka; 89. naslov znane Jurčičeve pove-

da so uporabljene le take besede, ki so znane vsakomur, kdor se nekoliko več ukvarja z ugankarstvom. Malo truda — in seveda znanja — pa bo le treba vložiti, saj smo za reševalce pripravili tudi dragocene

nagrade, ki si jih je treba „zaslužiti“. Skupno smo izbrali

DESETNAGRAD,

ki jih bo žreb razdelil med tiste, ki nam bodo poslali pravilno rešitev.

Ne bomo vseh posebej navajali, povemo le toliko, da so med nagradami fotoaparati, izdelki umetne obrti, gramofonske plošče in lepe slovenske knjige.

Tistega malo truda torej ne bo

zaman, zato smo prepričani, da se boste reševanju lotili z veseljem. Da pri tem reševanju ne bo treba preveč hiteti, vam dajemo rok do konca tega meseca. Pri žrebanju bomo upoštevali vse tiste pravilne rešitve, ki nam jih boste poslali najkasneje do 1. julija 1966 na naslov: Slovenski vestnik, Gasometergasse 10, 9021 Klagenfurt — Celovec.

Zdaj pa hitro na delo, pri katerem vam želimo mnogo zabave in predvsem uspeha, pri žrebanju pa obilo sreče!

kamnita gmota, tudi pojem iz glasbe; 32. žuželka s pekočim pikom; 33. staroegipčanska boginja; 34. koroška reka, tudi ime tiskarne, ki tiska naš list; 35. okrajšava za dolžinsko mero; 37. naslovno ime iz znane Gotovčeve opere; 39. predlog, tudi originalno ime italijanske reke; 42. učenje; 45. časovno obdobje; 46. kazalni zaimek; 47. okrajšava za človekoljubno ustanovo; 49. kitajsko moško ime; 50. medmet smeja, tudi površinska mera; 52. bivša kolonija v Indiji; 55. kemično vojno sredstvo; 56. sklepna beseda; 57. strokovnjak grafične obrti; 59. del telesa; 62. velikan; 64. trščica; 65. mohamedansko moško ime; 66. oblika pomožnega glagola, dvoj.; 68. keltski pevec; 69. mejaš; 72. se vali iz dimnika; 74. žensko ime; 77. začimba; 78. izdelek kiparja; 80. grška črka; 81. grški bog vetrov; 84. majhno naselje; 86. pritlično drevo; 88. moško ime; 91. sablja; 93. kot 39. navpično; 95. originalno ime za Irsko; 96. pozdrav starih Rimljanov; 97. površinska mera; 99. znak za iridij; 100. kralj živali; 101. tatarski poglavar; 104. kuhinjska začimba; 105. barva obraza, polti; 106. osebni zaimek, množ.; 108. igralna karta; 109. medmet priganjanja; 111. okrajšava za »Varnostni svet«; 113. začetnici slovenskega pesnika Grudna; 114. pritrdilnica; 115. kazalni zaimek; 117. Ludolfovo število; 118. predlog.

sti; 92. klica, poganjek; 94. zapora, zgraditev; 98. zmrznjena voda; 100. staro strelsko orožje; 102. osebni zaimek, množ.; 103. rimska številka 6; 104. žival, ki raje pod zemljo; 107. grški bog; 109. nikalnica; 110. medmet bolečine; 112. ovinki; 115. osebni zaimek; 116. obširna pripovedna pesem; 118. znak za prvino nikelj.

Navpično: 1. glej 1. vodoravno; 2. del obleke; 3. velika reka v Sovjetski zvezi; 4. različna soglasnika; 5. začetnici imena in priimka slovenskega pisatelja, avtorja knjige »Bajke in povesti o Gorjancih«; 6. mlečni izdelek; 7. ime črke »s«; 8. vezenje, množ.; 9. staro cestno glasbilo; 10. ime črke »r«; 11. okrajšava za močno

razstrelivo; 12. predlog; 13. okrajšava za »centralni komite«; 14. naplavalilo; 15. lepo vedenje; 16. okrajšava za »ljudski odbor«; 17. kraj, kjer tiskajo naš list; 18. poljska rastlina, tekstilna surovina; 21. ilovica; 22. prebivalec koroškega mesta; 24. enaka samoglasnika; 26. japonska igra; 29. zdravilo; 30. okrajšava za »kraj«; 31.

M I Z A R S T V O

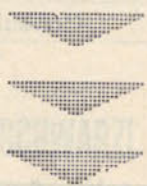
Josef Vogl

Dvor pri Pliberku - Hof bei Bleiburg

Vsa v mizarstvo stroko spadajoča dela
izvajamo v zadovoljstvo naročnikov.

Z dnevnim poslovanjem se priporoča

**Hranilnica in posojilnica
Št. Jakob v Rožu**

najstarejši podeželjski
denarni zavod v Avstriji

Zidarski mojster

**Vodivnik
Hans**

Vogrče
Rinkenber
pri Pliberku

Vsa v zidarsko stroko spadajoča gradbena dela iz-
vaja priznana podjetje v zadovoljstvo naročnikov

Drava

TISKARNA

BOROVLEJE, DOLLICHGASSE 4
TELEFON 250 IN 232

Vam tiska
in dobavi:

vse vrste poslovnih
in osebnih tiskovin
privlačne lepake
in moderne prospekte
etikete (tudi v večbarv-
nem tisku)
knjige in brošure —
osmrtnice itd.
v najkrajšem dobavnem
roku

ZALOŽNIŠKA IN TISKARSKA DRUŽBA Z O. J. DRAVA

Naša knjiga

CELOVEC, GASOMETERG. 10
(VHOD WULFENGASSE), TEL. 56-24

Vam nudi
iz zaloge:

knjige vseh slovenskih
pisateljev in pesnikov,
zbrana dela klasikov,
romane, povesti,
pripovedke, pesmi in
poezije,
najboljša dela iz svetovne
književnosti, domače in
jugoslovanske časopise
in revije

po naročilu:

vsako drugo knjigo,
vse domače in
inozemске časopise
in revije

KVALITETNO DELO — INDIVIDUALNA POSTREŽBA — ZMERNE CENE

GOSTILNA IN KAVARNA

BREZNIK

PLIBERK - BLEIBURG

se priporoča gostom od blizu
in daleč.

Obiščite tudi hotel „Turnersee“
v Spodnjih Vinarah in
moderno urejeni camping
ob Zablatniškem jezeru.

Pečarski mojster

Albert Rader

PLIBERK-BLEIBURG

Mojstrska izvedba štedilnikov in peči
kakor tudi stenskih in talnih oblog.

GOSTILNA

HRUST

Richard Staudegger
LIBUČE - LOIBACH
PRI PLIBERKU

Starodavna priljubljena domača gostilna - prijetni
obnovljeni prostori z odlično v skalo vklesano na-
ravno kletjo - z blagodejno senco pod košatimi
drevesi in kegljiščem.

VEDNO SOLIDNA POSTREŽBA - DOBRE PIAČE IN
OKUSNA JEDILA

Južno sadje in zelenjava

Karl Prinčič

Celovec, Sternallee 3

**Kmečka gospodarska
zadruga Pliberk**

prodaja po ugodnih pogojih krmila,
vse vrste gnojila, semenje, kmetijske
stroje in orodje ter ostale kmetijske
potrebščine

Kupuje žita
in druge kmetijske pridelke

Domači denarni, hranilni
in kreditni zavod je

**Hranilnica
in posojilnica Pliberk**

**Živinorejska zadruga
za Libuče in okolico**

Živinorejska zadruga se prizadeva za
napredek naše živinoreje

Mizarstvo

Hanzej Leitgeb

Šmihel nad Pliberkom
St. Michael ob Bleiburg

- Kvalitetna izdelava vseh vrst mizarstvih del.
- Specialna izvedba kuhinjske opreme.
- Priznana stavbeno mizarstvo.

Čevljarstvo

Valentin Karnitschnig

Pliberk - Bleiburg

Ob Klopinskiem jezeru

- Čevlji
- Popravila
- Usnjeno blago

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu

Vabilo na igro

**Globoko so
korenine**

v nedeljo 19. junija ob 8. uri zvečer pri Mi-
klavžu v Bilčovsu.

Gostujejo igralci DPD iz Tržiča.

Ključavničarstvo

Hans Micheu

Pliberk - Bleiburg

Popravila motornih vozil
portalne gradnje

Trgovina

Franz Kraut

PLIBERK - BLEIBURG

postreže potrošnikom z vsem tekstil-
nim blagom, konfekcijo, ženskimi, mo-
škimi in otroškimi perilom ter galan-
terijo po konkurenčnih cenah.

- Samo 4 km od meje
- Govorimo tudi slovenski
- Prodajamo tudi za tuje
valute

U R A R

Fritz Nedwed

PLIBERK - BLEIBURG

Ure - optika - okraski - foto

Kupujte v
domači stroko-
vni trgovini!

ELEKTRO

MICHAEL HOLLAUF

PLIBERK - BLEIBURG

Izvajamo strokovnjsko vsakovrst-
ne električne instalacije - vode
za tok - svetlobne naprave -
taščine naprave proti strelu.

Trgovina električnih potrebščin